

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Salam, 214-222; Toybon-Koo, 223-233.

V. Cilt: Gorno-Altaysk, 1966: Ölöştöy, 5-204; Katan-Kökşin le Katan-Mergen, 204-268.

VI. Cilt: Gorno-Altaysk, 1968: Altın-Mize, 5-59; Köstöy-Mergen, 60-117; Kan-Altın, 118-179; Alaktay, 180-201; Katan-Bergen, 202-246.

VII. Cilt: Gorno-Altaysk, 1972: İrbis Buuday, 5-46; Oturgış, 47-55; Kurman-Taacı, 56-77; Kan Ceeren Attu Kan-Cekpey, 78-97; Kan-Kapçıkay, 117-136; Bar-Çookır Attu Bayın-Koo, 137-168; Boo-Çerü Akalı Boodoy-Koo Siynızı, 169-185; Coonovoy-Bökö, 186-196; Kan-Cegey, 197-236.

VIII. Cilt: Gorno-Altaysk, 1974: Kan-Kapçıkay, 6-52; Ak-Çabdar Attu Altın-Bökö, 53-78; Boodoy-Mergen, 79-100; Tömene-Koo, 101-120; Kan-Jürküdeydiñ Uulu Kan-Kapşukay, 121-133; Üc Kulaktu Ay Kara At, 134-185; Kara Sağıştu Kutkı-Mergen, 186-227

IX. Cilt: Gorno-Altaysk, 1977: Oçı-Bala, 5-69; Ak-Kaan la Kübür Kaan, 70-127; Solotoy-Mergen, 128-171; Kara-Küreñ Attu -Küler Bay, 172-218.

X. Cilt: Gorno-Altaysk, 1980: Ösküs Uul, 10-88; Kan-Ceeren Attu Kan-Altın, 89-137; Toymon-Koo, 138-155; Cılañaş-Uul, 156-171; Taaylu-Ceedü Añdagarı, 172-208.

XI. Cilt: Gorno-Altaysk, 1983: Almis-Kaan, 9-92; Kün Kılгалу Küreñ Attu Kutayuu Katan-Koo, 93-193; Altın-Saadak, 194-268.

42 S. Surazakov, **Geroişeskoe Skazanie o Bogatire Altay-Buuçaye**, Gorno-Altaysk 1961; Altay-Buçıy (A. Kalkin Varyantı), 79-121; Altay-Buçay (E.K. Taştamışeva Varyantı), 124-153; Altay-Buçay (Ç.İ. Buteyev Varyantı), 155-177.43

E.K. Taştamışeva, **Altın-Bize**, Barnaul 1965.

44 N.K. Yalatov, **Ölöñir**, Gorno-Altaysk, 1970.

45 Maaday-Kara, **Altayskiy Geroişeskiy Epos**, Moskva 1973.

46 İ.V. Puhov, "Altayskiy Narodniy Geroişeskiy Epos", 8-60; S.S. Su-

razakov, "Biografiya Skazitelya A.G. Kalkina", 439-442; S.S. Surazakov, "Repertuar Skazitelya A.G. Kalkina", 442-444; S.S. Surazakov, "O Variantah Maaday-Kara Zapisannih ot Skazitelya A.G. Kalkina", 445-451; S.S. Surazkov, Syujeti Nekotonh Skazaniy, Shodnih s Maaday kara, 451-454; B.M. Şul'gin, "Ob Altayskom Kaye", 454-460.

47 **Maaday-Kara**, Gorno-Altaysk, 1979.

48 **Maaday-Kara**, Novosibirsk 1981.

49 Bkz. 36 numaralı dipriot.

50 S. Surazakov, **Geroişeskoe ...**, Gorno-Altaysk 1961.

51 Surazakov, **Etapı Razvitiya Altayskogo Geroişeskogo Eposa**, Moskova 1973.

52 Aleksey Kalkin, **Ay Sologoy Lo Kün Sologoy**, Gorno-Altaysk 1989: Oçı-Bala, 13-100; **Ay Sologoy Lo Kün Sologoy**, 101-120; Ösküs-Uul, 121-209;

Kan-Ceeren Attu Kan-Altın, 210-265; **Temene-Koo**, 266-290; **Kara-Taacı Kıs**, 291-301; **Kögütay-Kökşin le Boodoy-Koo**, 306-329; **Altın-Ergek**, 330-351

53 K.E. Ukaçına, "Altaydın At-Nerelü Kayçızı Aleksey Kalkin Kereginde Sös", **Ay Sologoy lo Kün Sologoy**, Gorno-Altaysk 1989, 3-12.

54 S.S. Surazakov, **Altayskiy Geroişeskiy Epos**, Moskva 1985.

55 S.M. Kataşev, **Altay Ülger Kereginde**, Gorno Altaysk, 1974.

56 S. Sergeyevič Kataş'ın Kazakistan İlimler Akademisi, Muhtar Ave-zov Enstitüsü'ne bağılı olarak yapılan bu doktora çalışması ne vakıki yayımlanmamıştır. Ancak Ufa'da 1963 yılında **Kozi Körpeş-Bayan Sılu** destanıyla ilgili olarak toplanan ve tutanakları 1964 yılında yayımlanan kongreye sunduğu "Altayskie Varianti Kazahskogo Eposa Kozi-Körpeş i Bayan Sılu" adlı tebliğı büyük oran-

da doktora tezinin özeti niteliğindedir.

- 57 Aleksey Kalkin, **Altayskie Geroičeskoe Skazaniya**, Moskova 1983; **Maaday-Kara**, 10-200; **Oçı-Bala**, 200-284.
- 58 İ.B. Şincin, **Kayçı A.G. Kalkin**, Gorno-Altaysk 1984.
- 59 İ.B. Şincin, "Skazitel A.G. Kalkin", **Naučno-Populyarnyy Oçerk**, Gorno-Altaysk 1987.
- 60 L. Baştıkova, **Aleksey Grigoryevič Kalkin**, Gorno-Altaysk 1987.
- 61 Kalkin, **Aleksey Grigoryevič, Pamyatka**, Gorno-Altaysk 1986.
- 62 E.P. Kandarakova, **Altayskiy Folklor**, Gorno-Altaysk 1988; **Altay-Mergen**, 15-44; **Altı Karaktı Karagıs**, 44-72; **Altın-Kış**, 72-91.
- 63 N.U. Ulagaşev, **Alıp-Manaş**, Altay Kay Çörçöktör, I. tom, Gorno-Altaysk 1985: Alıp-Manaş 7-51, Altay-Buuçay, 52-77, Malçı-Mergen, 78-97, Ösküs, Uul, 98-125, Kozın-Erkeş, 126-168, Közüyke, 169-216, Aytünüke, 217-245, Say-Soloñ, 246, 268, Kökin-Erkey, 269-291, Ak-Tayçı, 292-341, Boydoñ-Kökşin, 342-368, Altınak-Mergen, 369-379, Emelçi-Mergen, 380-391.
- 64 N.U. Ulagaşev, **Er-Samır**, Altay Kay Çörçöktör, II. tom, Gorno-Altaysk 1986: Er-Samır, 7-69; Kara-Küreñ Attu Kan-Küler, 70-120; Boo-Çerü Akazı, Booday-Koo Sıynızı, 121-140; Altın-Koo, 141-166; Ak-Biy le Onıñ Bilezi, 167-203; Barçın-Bökö, 204-246; Tañızı-Baatır, 247-260; Bektirek, 261-271; Şime-Sudurçı, 272-277; İvanak, 278-292; Sınaru, 293-309; İristu, 310-314; Çelmeş, 315-320.
- 65 L.P. Potapov, "Geroičeskiy Epos Altaytsev", **Sovetskaya Etnografiya**, 1, 1949.
- 66 L.P. Potapov, "Altın-Tuudi", **Sovetskaya Etnografiya**, 3, 1950.
- 67 S. Surazakov, "Geroičeskoii Epos Altaytsev", **Uçenie Zapiski**, Gorno-Altayskogo NiiYal, 2, 1958, 86-99.
- 68 Surazakov, "Ob Altayskom Skazaii Alıp-Manaş" **Ob Epose Al-**

pamış, Taşkent 1959, 197-202.

- 69 Surazakov, "K Problema Sraivnitelno-Istoričeskogo İzuçeniya Eposa Narodov Sibiri", **Osnovnye Problemy İzuçeniya Poetičeskogo Tvorčestva Narodov Sibiri: Dalnego Vostoka**, Ulan-U'de 1961.
- 70 Surazakov, "Geroičeskoe Skazanie Altın Bize", **Altın-Bize**, Gorno-Altaysk 1965, 3-13.
- 71 Surazakov, "N.K. Yalatov: Yevo Skazanie Ölöñir", **Ölöñir**, Gorno-Altaysk 1969, 5-29.
- 72 "Biografiya Skazitelya A.G. Kalkina", **Maaday-Kara**, Moskova 1973, 442-449.
- 73 S.S. Kataş, "Kozın Erkeş i Kozı-Korpeş le Bayan Slu", **Uçenie Zapiski**, Gorno-Altayskogo NiiYal, 2, 1958.
- 74 Bkz. 56 numaralı dipnot.
- 75 **Altay Tuularında**, 1951, 33-67
- 76 **Altay Tuularında**, 4, 1953, 118-132
- 77 **Altay Çolmonı**, 3 Nisan 1975
- 78 **Altay Çolmonı**, 9 Nisan 1975
- 79 **Altay Çolmonı**, 12 Eylül 1975
- 80 **Altay Çolmonı**, 3 Ağustos 1975
- 81 "Kan-Büdey", **Üç-Mıygak**, 1985, 69-75
- 82 **Altay Çolmonı**, 14 Mart 1948
- 83 **Altay Çolmonı**, 12 Mart 1949
- 84 Ç. Çuniyekov, "Jiit Poetterdiñ Stihteri Kereginde", **Altay Çolmonı**, 30 Temmuz 1950.
- 85 **Altay Çolmonı**, 1 Temmuz 1969
- 86 İ. Şinjin, "Altay Kay-Moskvada", **Altay Çolmonı**, 14 Kasım 1972.
- 87 Surazakov, "Kayçı Aleksey Kalginge -50 Caş", **Altay Çolmonı**, 3 Nisan 1975.

- 88 İ. Şinjin, "Kaydın Küüzi", **Altay Çolmonı**, 20 Nisan 1975.
89 İ. Şinjin, "Kur Kurçatkan Ayılçığar", **Altay Çolmonı**, 27 Nisan 1975.
90 İ. Şinjin, "Adı Çıkkın Kayçı", **Tuulardıñ Cıldızı**, Gorno-Altaysk, 1975, 20-24.
91 B. Bedyurov, "Kayçılar, Sudurçılar, Cürgencer", **Altay Çolmonı**, 9 Nisan 1976.
92 B. Bedyurov, "Cayalta Tügenbes, Kay Üzülbis", **Altay Çolmonı**, 14 Nisan 1976.
93 İ. Şinjin, "Çörçöktö dö Çın Bar", **Tuulardıñ Cıldızı**, Gorno-Altaysk 1976, 112-117.
94 A. Adarov, "Albatuñın Möñkülik Poeziyası", **Altay Çolmonı**, 19 Ekim 1977
95 İ. Şinjin, "Kayçılar Uğı Üzülbegencerler", **Altay Çolmonı**, 19 Nisan 1979.
96 **Altay Çolmonı**, 14 Mart 1981.
97 Kudrya Arkadiy, "Altay Albatuñın Kayçı", **Altay Çolmonı**, 20 Ekim 1981.
98 İ. Şinjin, "Altay Kayçılar", **Altay Çolmonı**, 2 Kasım 1983.
99 **Altay Çolmonı**, 9 Nisan 1985.
100 K.E. Ukaçına, "Kayçı Kereginde Sözim", **Cenüniñ Çolmonı**, Gorno-Altaysk 1985, 99-104.
101 A. Plitçenko, "Möñkülikle Kuuçındaşken Kiji", **Altay Çolmonı**, 21 Ocak 1978.
102 K.E. Ukaçına, "Altaydıñ At-Nereli Kayçı Aleksey Kalkın Kereginde Sös", **Ay Sologoy lo Kün Sologoy**, Gorno-Altaysk 1989, 3-12.
103 G.D. Kakin, "Kayçılardıñ Margaanını", **Altay Çolmonı**, 17 Ekim 1990.
104 T. Şinjin, "Altınan Baalu Kargandarı", **Altay Çolmonı**, 18 Haziran 1992.

- 105 Kalkın A. Grigoriyeviç, **Pamyatka: K Onyam Literaturı i İskusstva Gornogo Altaya v Başkirksoy ASSR** 27-30 sent. 1982 g. / Gorno-Altaysk 1982.
106 L. Antopolskiy, "Poyuşsee Slovo Altaya", **Literatura i Ti**, 5, 1973, 51-53.
107 S.M. Kataşev, "Nekotone Osobennosti Stiha Geroičeskogo Eposa Altaytsev" **Uçenie Zapiski Gorno-Altayskogo NiiİYaL**, 11, 1974, 135-137.
108 Surazakov, "O Nekotorih Printsipah Perevoda Altayskogo Geroičeskogo Eposa", **Uçenii Zapiski Gorno-Altayskogo NiiİYaL**, 11, 1974, 144.
109 İ. Şinjin, **Zvezda Altaya**, 3 Nisan 1975.
110 A. Plitçesko, **Sibirskie Ogni**, 4, 1977, 136-137.
111 A. Kalkın, **Altayskaya Pravda**, 21 Ocak 1978.
112 İ. Şinjin, **Cangar i Problemi Epiçeskogo Tvorçestva Turkogo-Mongolskih Narodov**, Elista, 1, 1978, 26-27.
113 A. Kudrya, **Omskaya Pravda**, 28 Ağustos 1981.
114 A. Adarov, **Pravda**, 27 Temmuz 1981; **Zvezda Altaya**, 4 Ağustos 1981.
115 A. Kudrya, **Zvezda Altaya**, 7 Kasım 1981.
116 İ. Şinjin, **Altayskiy Folklor i Literatura**, Gorno-Altaysk 1982, 121-126.
117 A. Adarov, **Kalkın A. Altayskiy Geroičeskiy Epos**, Moskva 1983, 3-8.
118 A. Plitçenko, **Sibirskie Ogni**, 3, 1984.
119 A. Plitçenko, **Sibirskie Ogni**, 6, 1985.
120 Z.S. Kazagaçeva, **Zvezda Altaya**, 3 Nisan 1985.
121 **Altayskaya Pravda**, 6 Haziran 1985.
122 B. Prohorov, **Sov. Rossiye**, 11 Ağustos 1985.
123 A. Plitçenko, **Literaturnaya Gazeta**, 16 Ekim 1985.
124 İ. Şinjin, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1986, 194-196.

- 125 Z.S. Kazagaçeva, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1986, 237-242.
- 126 S. Brovaşov, **Koms. Pravda**, 28 Mart 1986.
- 127 A. Plitçenko, **Sovjetskiy Pisatel**, Moskova 1988, 188-210.
- 128 İ. Şinjin, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1989, 201-203.
- 129 İ. Şinjin, **Altay Çolmonı**, 7 Temmuz 1994.
- 130 C. Belekov, **Altay Çolmonı**, 12 Mart 1974.
- 131 S.M. Kataşev, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1989, 73-76.
- 132 G. Kondakov, **Sibirskie Ogni**, 9, 1974, 182-183.
- 133 K. Kozlov, **İnformatsionnyy Bulletin SP SSSR**, 4, 1974, 30.
- 134 P. Tadlev, **Altay Çolmonı**, 25 Nisan 1974.
- 135 G.V. Kondakov, **Drujba Narodov**, 12, 1977, 255-258.
- 136 S. Lipkin, **Drujba Narodov**, 12, 1977, 258-261.
- 137 A. Plitçenko, **Literaturnaya Gazeta**, 17 Ağustos 1977.
- 138 B. Ukaçin, **Literaturnaya Rossiya**, 16 Aralık 1977.
- 139 M. Volodin, **Zvezda Altaya**, 29 Aralık 1977.
- 140 S.S. Surazakov, **Folklor İzdanie Eposa**, Moskova 1977, 230-236.
- 141 Surazakov, **İz Glubini Vekov**, Gorno-Altaysk 1982, 97-142.
- 142 V. Yavinskiy, **Altayskaya Pravda**, 14 Haziran 1983.
- 143 A. Adarov, **Altayskie Geroičeskie Skazaniya**, Moskova 1983, 3-8.
- 144 S.M. Kataşev, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1986, 164-166.
- 145 İ. Şinjin, **Folklornoe Nasledie Gornogo Altaya**, Gorno-Altaysk 1989, 184-189.
- 146 İ. Şinjin, **Natsionalnoe Nasledie Gornogo Altaya**, Gorno-Altaysk 1984, 138-146.

- 147 S.M. Kataşev, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1986, 167-168.
- 148 S.M. Kataşev, **Folklornoe Nasledie Narodov Sibiri i Dalnego Vostoka**, Gorno-Altaysk 1986, 331-332.
- 149 Daha geniş bilgi için bkz. Surazakov, **Altay Folklor**, Gorno-Altaysk 1975, 31.
- 150 Daha geniş bilgi için bkz. V.M. Jirmunskiy, **Skazanie ob Alpamişe i Bogaturskaya Skazka**, Moskova 1960.
- 151 Folklor el kitabı mahiyetindeki eserler içinde özellikle Sazen S. Surazakov'un **"Altay Folklor"** adıyla 1975 yılında Gorno-Altaysk'ta yayımlanan kitabı önemlidir.
- 152 V. Verbitskiy, **Slovar Altayskogo i Aladagskogo Nareçiy Turk-skogo Yazıka**, Kazan 1884, 433; N.A. Baskakov - T.M. Toşşakova, **Oy-rotsko-Russkiy Slovar**, Moskova 1947, 181.
- 153 Surazakov, **Altay Folklor**, 136.
- 154 Surazakov, **Altay Folklor**, 137.
- 155 V. Verbitskiy, **Slovar Altayskogo...** 115.; Baskakov - Toşşakova, **Oy-rotsko-Russkiy...**, 67; Surazakov, **Altay Folklor**, 136-137.
- 156 Surazakov, **Altay Folklor**, 137.
- 157 Diğer Türk boylarının bazılarında "kay" ve "kayçı" terimleri "hay" ve "hayçı" şekline girmektedir. Daha geniş bilgi için bkz. Metin Ergun, "Hakas Haycıları ve Haycılık Sanatı", **Milli Folklor**, 19, 1993, 23-26.
- 158 Surazakov, **Altay Folklor**, 137-140; B.M. Şulgin, "Ob Altayskiy Narodniy Geroičeskiy Epos", **Maaday-Kara**, 8-60.
- 159 Surazakov, **Altay Folklor**, 138; P. Potapov, "Ohotniç'yi Poveriya i Obr-yadı u Altaytsev i Turko", **Kultura i Pismennost Vostoka**, V. 1929, 1273.
- 160 L.P. Potapov, "Materialı Po Etnografii Tuvintsev Rayonov Mongun-

- Taygi i Kara-Holya", **Trudi Tuvinskoy Komplekskoy Arheologo - Etnografiçeskoy Ekspeditsii. I. Materialı Po Arheologii i Etnografii Zapadnoy Tuvi**, Moskova-Leningrad 1960, 222-234; P.A. Troyakov, "Promislovaya i Magičeskaya Funktsiya Skazaniya Skazok u Hakasov", **Sovetskaya Etnografiya**, 2, 1969, 29-30, 76.; L.P. Kizlasov, "O Yujnih Granitsah Gosudartsva Drevenih Hakasov V IX-XII vv." **Uçenie Zapiski Hakasskogo Nii Yazıka Literaturı i İstorii**, VIII, Abakan 1960, 72-73.; N.P. Direnkova, **Şorksiy Folklor**, Moskova-Leningrad 1940, XV-XXIV.
- 161 Daha geniş bilgi için bkz. Surazakov, **Altay Folklor**, 139-140.
- 162 Kayçıların düş görmesiyle ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz. Surazakov, **Altay Folklor**, a.y.
- 163 Surazakov, **Altay Folklor**, 138.
- 164 Daha geniş bilgi için bkz. P.A. Troyakov, "Promislovaya i Magičeskaya Funktsiya Skazaniya Skazok u Hakasov", **Sovetskaya Etnografiya**, 2, 1969; B.Y. Vladimirtsov, **Mongolo-Oyratskiy Geroiçeskiy Epos**, Moskova 1923, 40-41; A.P. Okladnikov - V.D. Zaporozskaya, **Petroglifi Zabaykaliya**, L.C., Leningrad 1970, 90-91; M. Avezov, "Kirgizskaya Nadonaya Geroiçeskoaya Poema Manas", **Kirgizskiy Geroiçeskiy Epos Manas**, Moskova 1960, 18-19; E.D. Tursinov, **Kazak Avız Edebiyetin Casavşılarını Bayırğı Ökilderi**, Almatı 1976, 170-172.
- 165 Daha geniş bilgi için bkz. B. Şulgin, "Ob Altayskom Kaya", 455-457; Surazakov, **Altay Folklor**, 201-202.
- 166 Surazakov, **Altay Folklor**, 201.
- 167 **Altayskaya Literatura**, Gorno-Altaysk 1955, 69.
- 168 **Pesni Nad Katun'ya**, Gorno-Altaysk 1962, 3.
- 169 Aleksey Kalkin, **Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy**, Gorno-Altaysk 1989, 13-14.

- 170 Kalkin, Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy, 210.
- 171 Altay-Baatırlar, XI c., Gorno-Altaysk 1983, 9-10.
- 172 Altay Baatırlar, XI c., 194.
- 173 N.U. Ulagaşev, Alıp-Manaş, Gorno-Altaysk 1985, 126.
- 174 Daha geniş bilgi için bkz. A. Anohin, Narodnoe Pesennoe Muzikalnoe Tvorçestvo Altaytsev, Mongolov i Şortsev, "s.24'ten B. Şulgin, "Ob Altayskom Kaya", Maaday-Kara, 459.
- 175 Surazakov, **Altay Folklor**, 137-201.
- 176 Surazakov, **Altay Folklor**, 139. Ayrıca daha geniş bilgi için bkz. 164 numaralı dipnot.
- 177 Surazakov, **Altay Folklor**, 138.
- 178 A. Anohin, Muzikalnaya Etnografiya. Fragmentı Kaya, "93'ten B. Şulgin, "Ob Altayskom Kaya", Maaday-Kara, 457.
- 179 Kalkin, Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy, Gorno-Altaysk, 121.
- 180 Kalkin, Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy, Gorno-Altaysk, 210-211.
- 181 Altay Baatırlar, X.c., Gorno-Altaysk 1980, 156.
- 182 Altay Baatırlar, IX.c., Gorno-Altaysk 1977, 70.
- 183 Altay Baatırlar, V.c., Gorno-Altaysk 1966, 204.
- 184 Surazakov, **Altay Folklor**, 200.
- 185 N.U. Ulagaşev, Alıp-Manaş, Gorno-Altaysk 1985, 285.
- 186 N.U. Ulagaşev, Er-Samır, Gorno-Altaysk, 1986, 125.
- 187 Altay Baatırlar, V.c., 207.
- 188 Surazakov, **Altayskiy Geroiçeskiy Epos**, Moskova 1985, 11.
- 189 Surazakov, **Altay Folklor**, 202.
- 190 Ulagaşev, Alıp-Manaş, Gorno-Altaysk 1985, 76-77.
- 191 Surazakov, **Altay Folklor**, 202.
- 192 Ulagaşev, Alıp-Manaş, 51.
- 193 Ulagaşev, Alıp-Manaş, 245.

- 194 Aleksi Kalkin, *Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy*, 100.
 195 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 97.
 196 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 291.
 197 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 341.
 198 Ulağışev, *Er-Samır*, 341.
 199 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 76-77.
 200 Kalkin, *Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy*, 264-265.
 201 Daha geniş bilgi için bkz. Surazakov, *Altay Folklor*, 205-206.
 202 *Altay Baatırlar*, V.c., 5.
 203 *Altay Baatırlar*, V.c., 204.
 204 Daha geniş bilgi için bkz. Surazakov, *Altay Folklor*, 142-143.
 205 Surazakov, *Altay Folklor*, 143.
 206 Kalkin, *Ay-Sologoy lo Kün-Sologoy*, 101-102.
 207 Ulağışev, *Er-Samır*, 142-143.
 208 Daha geniş bilgi için bkz. Surazakov, *Altay Folklor*, 142-144.
 209 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 311.
 210 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 313.
 211 Ulağışev, *Alıp-Manaş*, 7.
 212 Alekseyev ve Makoşeva'nın varyantlarında Alıp-Manaş'ın Ak-Kaan'ın ülkesine gitmesinin sebebi farklı gösterilmiştir. Alıp-Manaş'ın andalıklı arkadaşı Ak-Köbön, Alıp-Manaş'ın kızkardeşi Karlıgaç'ı sever ve onunla evlenmek ister. Fakat Alıp-Manaş, kendisinin andalıklı arkadaşı do-layısıyla kardeşi olduğu için Ak-Köbön'ün bu isteğini kabul etmez ve ona Ak-Kaan'ın kızı Erke-Karakçı'yı almak için sefere çıkar.
 213 *Özbek Halk İcadı-Alpamış*, Taşkent 1979; *Cahan Balalar Edebiyeti* Kütüphanesi, Alpamış-Rüstemhan, Taşkent 1985; *Özbek Halk Dastanları Alpamış- I*, Taşkent 1992; Alpamış, Taşkent 1957; Fazıl Yoldaş, *Alpamış*, Taşkent 1939. Ayrıca destanın Özbek varyantı hak-

kında aşağıdaki kaynaklara da bakılabilir:

- Ob Epose Alpamış*, Taşkent 1959; V.M. Jirmunskiy - H.T. Zarifov, *Uzbekskiy Narodnıy Geroičeskiy Epos*, Moskova 1947, 61-112; V.M. Jirmunskiy, *Skazanie Ob Alpamışe i Bogatırskaia Skazka*, Moskova 1960; Suresh Chandra Sen Gupta (çev. Çiğdem Yıldırım), "Bir Orta Asya Özbek Türk Destanı: Alpamış Menşei ve Versiyonları", *Türk Folkloru Araştırmaları 1982*, Ankara 1983, 177-189.
 214 *Karakalpak Folklorı*, VII.c., *Alpamış*, Nökiş 1981; İ.T. Sağitov, *Karakalpak Halkının Kaharmanlık Eposı*, Nökiş 1986, 179-305; *Alpamış-Kıyas Cırav Variantı*, Nökiş 1957; *Alpamış-Öğiz Cırav Variantı*, Törtkul 1941; K.M. Maksetov, *Karakalpakskiy Epos*, Taşkent 1976; S. Bahadırova, *Kitabi Dedem Korkut*, Koblan, *Edige Hem Hezirgi Edebiyat Hakkında Oylar*, Nökiş 1992, 3-16.
 215 *Kazak Halık Edebiyeti-Batırlar Cırı*, 2.c., Almatı 1986; Sultankul Akkocayev, *Alpamış Batırdın Kıssası*, Almatı 1953; A.S. Orlov, *Kazahskiy Geroičeskiy Epos*, Moskova-Leningrad 1945; *Kazak Eposı*, 3. kitap, Alpamış, Almatı 1957; S. Mukanov, *Batırlar*, Almatı 1939; *Kazak Edebiyetinin Tarihi*, I. tom, I. kitap, Almatı 1960, 307-332; *Aksavıt Batırlar Cırı*, I.c., Almatı 1977, 165-268; N.S. Smirnova - T. Sıdıkov, *Batırlar Cırı*, I.c., Almatı 1963; M. Avezov - N.S. Smirnova, *Alpamış Batır*, Almatı 1961; M. Ğabdullin - T. Sıdıkov, *Kazak Halkının Batırlık Cırı*, Almatı 1972; R. Berdibayev, *Kazak Eposı*, Almatı 1982; Şekir İbrayev, *Epos Älemi*, Almatı 1983.
 216 *Başkort Halık İcadı - Epos*, İkense Kitap, Öfö 1973, 26-59; N.K. Dmitriev, *Başkirske Narodnıe Skazki*, Ufa 1941, *Başkort Halık İcadı*, 2. tom, Öfö 1959.

- 217 F. V. Ahmetova, **Tatar Halık İcatı - Dastannar**, Kazan 1984, 49-53; H.H. Gatina, H.H. Yarmuhametov, **Tatar Halık İcatı - Ekiyatlar**, I. kitap, Kazan 1977, 268, 396-397.
- 218 Alpamış destanı ile Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesi arasındaki benzerlik, Alpamış'la ilgili hemen her araştırmada dile getirilmiştir. Bunlar arasında özellikle V.M. Jirmunskiy'in çalışmaları dikkate değerdir. Alpamış destanıyla Bamsı Beyrek hikâyesi arasındaki yakınlığa dikkat çeken çalışmalardan bazıları şunlardır: V.M. Jirmunskiy, **Skazanie ob Alpamişe i Bogatırs kaya Skazka**, Moskova 1960; V.M. Jirmunskiy, "Voprosı Genezisa i İstorii Epiçeskogo Skazaniya ob Alpamişe", **Ob Epose Alpamiş**, Taşkent 1959, 26-60; V.M. Jirmunskiy - H.T. Zarıfov, **Uzbekskiy Narodny Geroičeskiy Epos**, Moskova 1947; S. Bahadırova, **Kitabı Dedem Korkut**, Koblan, **Edige Hem Hezirgi Edebiyat Hakkında Oylar**, Nökis 1992, 3-16; V.M. Jirmunskiy, **Turskiy Geroičeskiy Epos**, Leningrad 1974; H. Paksoy, "Alpamiş Cene Bamsı Beyrek - Eki At, Bir Destan", **Kazak Edebiyatı**, 10 Ekim 1986; İ.T. Sağitov, **Karakalpak Halkının Kaharmanlık Eposı**, Nökis 1986, 179-295; Suresh Chandra, Sen Gupta (çev. Çiğdem Yıldırım), "Bir Orta Asya Özbek Türk Destanı: Alpamiş Menşei ve Versiyonları", **Türk Folkloru Araştırmaları 1982**, Ankara 1983, 177-189.
- 219 Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesini aşağıdaki kaynaktan özetledik:
Prof. Dr. Muharrem Ergin, **Dede Korkut Kitabı I** (Giriş-Metin-Faksimile), Ankara 1989, 116-153.
- 220 Bkz. **Özbek Halk İcadı - Alpamiş**, Taşkent 1979, 5-6; **Kazak Halık Edebiyeti - Batırlar Cırı**, 2.c., Almatı 1986, 9; **Karakalpak Folklorı**, VII.v., Alpamiş, Nökis 1981, 9; **Başkort Halık İcadı - Epos**,

İkence kitap, Öfö 1973, 26.

- 221 Türk kültüründe görülen kutsal atlarla ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz.:
Prof.Dr. Şükrü Elçin, "Atların Doğuşlarıyla ilgili Efsaneler", **Halk Edebiyatı Araştırmaları II**, Ankara 1988, 412-416; Prof. Dr. Şükrü Elçin, "Türk Destan, Maşal ve Hikâyelerinde Atla İlgili İnanışlar", **age.**, Ankara 1988, 432-434; Ali Abbas Çınar, **Türklerde At ve Atçılık**, Ankara 1993; Orhan Şaik Gökyay, "At Üzerine", **I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, Ankara 1984, 74-78; Bahaeddin Ögel, **Türk Kültür Tarihine Giriş**, 9.c., Ankara 1984; Faruk Sümer, **Türklerde Atçılık ve Binicilik**, İstanbul 1983; **Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık**, (Yay. haz. Emine Gürsoy Naskali), İstanbul 1995.
- 222 Türk kültüründe görülen ağaç kültürüyle ilgili aşağıdaki kaynaklara bakılabilir:
Abdülkadir İnan, **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Ankara 1972; Abdülkadir İnan, **Makaleler ve İncelemeler**, I.c., Ankara 1987; II.c., Ankara 1989 (bu kaynakta yer alan bir çok makalede ağaç kültürüyle ilgili bilgiler vardır.); Abdülkadir İnan, **Eski Türk Dini Tarihi**, İstanbul 1976; Hikmet Tanyu, "Türklerde Ağaçla İlgili İnançlar", **Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı 1975**, Ankara 1976, 129-142; Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri**, Sivas 1986; Ahmet Yaşar Ocak, **Bektaşî Menakubnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri**, İstanbul 1983; Bahaeddin Ögel, **Türk Mitolojisi**, I.c., Ankara 1971; Jean Paul Roux (çev. Aykut Kazancıgil), **Türklerin ve Moğolların Eski Dini**, İstanbul 1994.
- 223 Daha geniş bilgi için bkz.: V.M. Jirmunskiy, **Turskiy Geroičeskiy**

- Epos, 515; V.M. Jirmunskiy "Voprosı Genezisa i İstonii Epiçeskogo Skazaniya ob Alpamişe...", 36-37.
- 224 H.T. Zarifov, "Osnovnie Motivi Eposa Alpamiş", **Ob Epose Alpamiş**, Taşkent 1959, 8.
- 225 U. Kojurov, **Şığarmaları**, Nökis 1988.
- 226 A.K. Borojkov, "Geroiçeskaya Poema ob Alpamişe", **Ob Epose Alpamiş**, Taşkent 1959, 81
- 227 L.İ. Klimoviç, "Problema İdeynogo Soderjaniya i Printsipi Kritiçeskogo Analiza Eposa Alpamiş", **Tezis Dokladov i Soobş. Region. 50 veş. Po Eposu Alpamiş**, İzd. AN UzSSR, Taşkent 1956, 17.
- 228 N. Davkarayev, "Alpamiş Destanı", **Kızıl Karakalpakstan**, 84, 1938.
- 229 B. İsmailov, "Karakalpak Eposlarınıñ Geypara Meseleleri Hakında", **Kızıl Karakalpakstan**, 80, 1955.
- 230 Daha geniş bilgi için bkz.: İ.T.Sagitov, **Karakalpak Halkınıñ Kaharmanlık Eposı**, Nökis 1986, 248-249.
- 231 K. Cumaliev, **Kazak Eposı men Edebiyet Tarihiniñ Meseleleri**, Alma-Ata 1959, 85.
- 232 V.M. Jirmunskiy, "Epiçeskoe Skazanie ob Alpamişe i Odisseya Gomerı", **İzd. AN. SSR**, otd. Liter. i Yaz, 1957, vıp 2, 103-104'ten İ.T. Sagitov, **Karakalpak Halkınıñ Kaharmanlık Eposı**, Nökis 1986, 252.

ALIP MANAŞ

(Altay Türkçesi)

- 01 Caş ağaştan bür sargarbas
Cajıl keen Altayda,
Caygı kuştan ün seribes
Caraş cırgaldu keen cerde,
05 Togus tüney kırlu
Kara tayga koltuğında,
Togus tegerik buluñdu
Kara koldiñ caradında,
Ağaştar, ölöñdör özördö,
10 Olorbıla kojo бүткен,
Bajı kuudıy kajaygan,
Tiji kuulıdıy sargargan,
Bar-çookır atka mingen
Baybarak dep baatur curtadı.
15 Eki köstiñ ortozında
Odus kuçalı koylor turgadıy,
Eki canñ ortazında
Odus aygırlı mal turgadıy.
Tañ çolmondıy kös çağulat,
20 Koş arkadıy kirbik özöt.
Koloñ keptü kecegezi
Eki takımga orolot.
Albaudañ alğan eji
Ermen-Çeçen abakay boldı.
25 Kaçan tušta Ermen-Çeçen
Eki caak kızıl maral,
Eki közi ottuy küygen.
Ernek-sözi komıstıy
Çımjagança tögülip oturatan,
30 Etken kebin körgöñdö,
Cık tanılbas keen boloton.
Olor eküñiñ azıragan baldan
Turganı eki bala bolgon:
Erge berer kıs бүткені

ALIP MANAŞ

(Türkiye Türkçesi)

- 01 Yaş ağaçların yaprağı sararmaz,
Yeşil görklü Altay'da,
Yaz kuşları susmaz,
Hoş neşeli, görklü yerde.
05 Dokuz benzer dağlı,
Kara tayga koltuğunda,
Dokuz yuvarlak köşeli
Kara gölün sahilinde
Ağaçlar, otlar bitende,
10 Onlarla birlikte biten,
Başı kuğu gibi ağaran
Dişi bakır gibi sararan,
Alaca ata binen,
Baybarak diye bahadır vardı.
15 İki gözünün ortasında,
Otuz koçlu koyun durabilirdi.
İki omuzunun ortasında
Otuz aygırlı mal durabilirdi.
Tan çolpanı gibi gözü parlardı.
20 Kalın orman gibi kirpik bitmiş.
Kolan gibi saç örgüsü
İki dizine dolanmış
Öz halkından aldığı eşi
Ermen-Çeçen hanımdı.
25 Gençliğinde Ermen-Çeçen,
İki yanağı kızıl gül,
İki gözü ateş gibi parlayan,
Sözü kopuz gibi
Tatlı tatlı dökülür.
30 Süslenip püslenince
Tanınmayacak kadar güzel olurdu.
Onların büyüttüğü çocukları,
Hepsi iki bala oldu.
Ere verecek kız oldu,

Altay Türkleri'nin Kabramanlık Destanı: ALIP MANAŞ

- 35 Tañ aldında çolmondıy köstti,
Soloñıdıy bökön kabaktı
Erke-Koo kıs boldı.
Curtka artar uul бүткені
Kızanıp agar kanı çok,
40 Kuyılıp ölör tını çok,
Koo kılın tumçuktı,
Koş arkadıy kabaktı,
Canñ boydo çapşarı çok,
Omırtkada üyezi çok,
45 Eki caak kan-kızıl,
Eki közi ot-calbıstıy,
Ak-boro atka mingen
Alıp-Manaş baatur boldı.
Cañıs бүткен uulın
50 Caman atka salbaska.
Köksi oyulu caraştan
Közi ottıy çoktudañ taldap,
Kırgız-kaannıñ kızın
Kızıl maral çaytlu,
55 Kümüş san çatçu
Kümüjek-Aru caraştı
Alıp berbey kanayttı.
Bir küñ alıp-Manaş
Ay sudurlı bıçığın aldı,
60 Aylandıra tudup kucınıp kördi.
Ayga, küñge ebire tuttu,
Altay üstinde ne bann
Ayladıp körör sagıñı keldi.
Kaandardıñ iydelüzin
65 Bilip alar küñini keldi.
Ay sudurın aylandııp körzö,
Altana kaandı akalagan.
Ceten kaandı cendegen.
Kızaran kanı çok,
70 Kuyılıp ölör tını çok,
Cer-teñeri birikkeninde
35 Sabah yıldızı gibi gözli.
Gökkuşağı gibi eğik kaşlı,
Erke-Koo kız oldu.
Yurtta kalacak oğul olanı¹⁾,
Kızanıp akacak kanı yok,
40 Kuyılıp ölecek canı yok.
Görklü bel burunlu.
Kalın orman gibi kaşlı,
Omuzu boyda cepkeni yok,
Beli mızrak gibi
45 İki yanağı kan-kızıl
İki gözü ateş gibi.
Ak-boz ata binen
Alıp-Manaş bahadır idi.
Yalnız olan oğlunu,
50 Yaman ada salmamak için,
Uygun, hoş güzellerden.
Gözü ateş gibi olandan seçip
Kırgız Kağanı'nın kızını
Kızıl ceylan gibi yüzli.
55 Gümüş gibi sarı saçlı
Küçücek-Aru güzel.
Alıverdi.
Bir gün Alıp-Manaş,
Kutsal kitabını aldı²⁾.
60 Çevirip okudu,
Aya, güneşe doğru tuttu
Altay üstünde ne olduğunu.
Bakıp göreceği geldi.
Kağanların güçlütünü
65 Bilmek istedi.
Kutsal kitabını çevirip görse.
Altmış kağanı ezip geçen.
Yetmiş kağanı velen.
Kızanıp akacak kanı yok.
70 Kuyılıp ölecek canı yok.
Yerle göğün birleştiği yerde

- Ak-buurl atka mingen
Ak-kaan dep kaan curtaptır.
Erge berbes Erke-Karakçı dep
75 Erke caraş kızı bar emtir.
Altan alıp kudalap bartır,
Bargan izi eskirip kaltrı,
Oyto izi çok emtir.
Ceten kezer kudalap bartır,
80 Cerdegi izi artıp kaltrı,
Oyto izi çok emtir.
Kaşa baatırđın tının baskan
Kazın korkıştı kaan emtir.
Cerdin üstinde onı
85 Ceñdeer küçtü neme çok emtir.
Onı bilgen Alıp-Manaş
Oturıp bolboy baza berdi,
Kümüjek-Aru ejile
Küünzep cakşı ermekteşpes boldı.
90 Kara közine kan tartılğan,
Katu kabagın cemire körgön,
Kara bürtünge tiije bergen,
Kaymakıktı cürbey kayttı.
"Albatı kanın köl etken,
95 Attar söögin tayga etken,
Kezerlerdi kezip öltürgen,
Baatırlardıñ bajın baskan,
Ak-Buurl attı
Ak-Kaandı cedip körböyince,
100 Amtandı aş cibezim,
Alğan ejimle catpazım",
Alıp-Manaş baatır
Onoydo boyında bek sanandı.
Atanıp hararga karan şıydındı.
105 Alıp-Manaştıñ ondıy cırayın
Ada-enezi, cañıs sıynı,
Abakayı kümüjek-Aru
Onçolan körtip aldılar.
- Ak-çal ata binen,
Ak-Kağan adlı kağan varmış,
Ere vermediği Erke-Karakçı diye,
75 Sevimli, güzel kızı varmış.
Altmış yiğit istemeye gitmiş.
Varan izleri durup kalmış.
Dönüş izleri görünmemiş.
Yetmiş genç almaya varmış,
80 Yerdeki izleri geride kalmış.
Dönüş izleri yokmuş.
Onca yiğidin canını alan,
Zalim, güçlü kağanmış.
Yeryüzünde onu,
85 Yenecek güçlü biri yokmuş.
Bunu öğrenen Alıp-Manaş
Yerinde duramadı,
Kümüjek-Aru eşile
Tatlı tatlı konuşamaz oldu.
90 Kara gözüniñ kan bürümüş.
Katu (Gür) kaşını yıkmış,
Kara oya batıvermiş
Dengesizce davranır oldu.
"Halkın kanını köl eden(3),
95 At kemiğini dağ eden,
Yiğitleri kesip öldüren,
Bahadırların başını basan
Ak-Çal atlı,
Ak-Kağan'ı görmeyince,
100 Tatlı aş yemem,
Aldığım eşimle yatmam",
Alıp-Manaş bahadır,
Öylece düşünüp kaldı,
Atlanıp gizlice gitmeye hazırlandı.
105 Alıp-Manaş (ın) bu halini,
Ana-babası, bacısı,
Eşi Kümüjek-Aru
Hepsi gördü.

- Karu ünile suradılar:
110 "Kanattı ak-borogo mingen
Alıp-Manaş baatır,
Aştap ne kerek cüreziñ?
Altın onınga cadıp konboy,
Ağaş-taştı nege aralayzın?"
115 Onı ukkan Alıp-Manaş
On kılın örö ködüret,
Açu-koron kıyırıp aydat:
"Cer teñeri tabışkanında
Ak-buurl atka mingen
120 Ak-kaan curtap cat.
Kiji cüzin körbögön,
Kırdı kollo tutpagan
Erke-Karakçı dep kızı bar.
Odım onıla birge küygen,
125 Onnım onıla birge töjögön.
Onı cedip albagança,
Calmajımdı töjökkö salbazım!
Bajımdı castıkkı tiydirbezim!"
Onı ukkan Ermen-Çeçen enezi
130 Eki tizege çögödödi,
On tulunın sıymandı,
Mindiy söslö kojoñdodı:
"Ulustarga seni maktadarga
Uğı cakşını alıp bergenis.
135 Cüreğin ıstı cürzin dep,
Cüzi caraştı taldap alğanıs.
Sanañ omok cürzin dep,
Sagıştını taldap alğanıs.
Ada-eneñniñ ol sözün
140 Tıñdap uksañ sen kaydar?
Künge tünay Kümüjek-Arunıñ
Küünin candırbañ sen kaydar?
Alıp-Manaş karuuna ayttı:
"Karu bütken kayran enem.
145 Azragan kargan adam,
- Tatlı dille sordular:
110 "Kanattı ak-boza binen,
Alıp-Manaş bahadır,
Yemeğe neden oturmazsın?
Altın yere(4) yatmayıp,
Ağacı, taşı niye aralarsın"(5).
115 Bunu duyan Alıp-Manaş
Sağ kolunu kaldıp
Haykırıp bağırdı:
"Yerle göğün birleştiği yerde,
Ak-Çal ata binen,
120 Ak-Kağan vattır,
Onun erkek yüzü görmeyen,
Erkek eli değmeyen
Erke-Karakçı diye kızı var.
Ateşim onunla birlikte yannmış.
125 Yatağım onunla birlikte senilmiş.
Vanp onu almayınca,
Kıçımı döşeğe koymam.
Başımı yastığa değdirmem".
Onu duyan Ermen-Çeçen anası.
130 İki dizinin üstüne çöktü
Sağ saçını sıvazlavıp.
Şöyle ağıt yaktı:
"Millete seni övdürmeye
Soylu birini alıp verdik.
135 Gönlün mutlu olsun diye.
Güzel yüzliyi seçip aldık.
Ruhun huzurlu olsun diye.
Akıllısını seçip aldık.
Ananın, babanın bu sözünü
140 Dinlesen sen nasıl olur?"
Güneşe eş Kümüjek-Arunun
Arzusunu yakmasın nasıl olur?
Alıp-Manaş cevabını söyledi:
"Sevgili can anam
145 Besleyen ak saçlı baham.

Kojo çıkan canıs sıynım,
San torko tonımın
Edegineñ tutpagar.
Sanangan meniñ colımdı
150 Oyto kayra tartpagar!
At ölböskö alun emes,
Ak-borogo kilebeger!
Er ölböskö möñkü emes,
Alıp-Manaşka açınbagar!
155 Oñ kolıgardı sunıgar,
Cakşılajıp alayın,
Oñ caaıgardı beriger,
Okşop alıp barayın!"
Eneziniñ kojoına
160 Alıp-Manaş onoydo ayttı,
Ak-boro adına minip,
Anı bolup cortup iydi.
Aylıdan ırıp bargalakta,
Kümüjek-Aru cügürüp keldi.
165 Altın çilbirdań ala koydı,
Koyu ünile kojoñdoy berdi:
"Curtabaza da-curtaganıbis,
Cakşılajıp aynıza kaydar?
Süübeze de- süüşkenibis,
170 Süme surajıp aynıza kaydar?
Oñ kolıñdı beri sunzañ,
Bekteb tudup, men artayın.
Oñ caaıgıñdı beri berzeñ,
Erke okşop alayın".
175 Onı ukkan Alıp-Manaş
Kümüjek-Arunı erke kördi,
Calañ bolgon alakanın
Caya tudup cakşılaştı.
Kızıl maral oñ caaktañ
180 Erkelü tıñda okşodı:
"Çın, curtabaza da,curtaganıbis.
Colıma kara sanabay art,

Birlikte doğduğum yalnız bacım,
San ipek elbisemin
Eteğinden tutmayın.
Seçtiğim yolumu,
150 Geri çekmeyin.
At ölmeyecek bir şey değil,
Ak-bozu düşünmeyin!
Er ölmeyecek ebedi değil.
Alıp-Manaş'a yanmayın!
155 Sağ ellerinizi uzatın,
Vedalaşayım (sıkayım).
Sağ yanaklarınıza verin,
Öpüp gideyim".
Anasının ağıtına
160 Alıp-Manaş böyle cevap verdi.
Ak-boz atına binip
Uzaklaşıp gitti.
Obadan uzaklaşırken
Kümüjek-Aru koşup geldi.
165 Altın çilbirden yapıştı.
Feryad edip ağıt yaktı
Yurtamasa da yurtaganımız⁽⁶⁾
Vedalaşıp aynılsa nasıl olur?
Sevmese de sevdiğimiz,
170 Vedalaşıp aynılsa ne olur?
Sağ kolunu beri uzatsan
Sıkıca tutup sıkayım⁽⁷⁾,
Sağ yanagımı beri uzatsan,
Sevip öpeyim.
175 Bunu duyan Alıp-Manaş
Kümüjek-Aru'yu sevd
Yaba gibi olan elini
Uzatıp vedalaştı.
Kızıl gül sağ yanaktan
180 Hoşça öpüp okşadı:
"Gerçek sevmese de sevdiğimiz⁽⁸⁾,
Yoluma kötülük dilemeden kal

Süübeze de- süüşkenibis,
Süme alkışın aydıp ber.
185 At ölbözo, aylanıp keler,
Alın tügi sinbas keler.
Er ölbözo, ebirip canar
Ezen cakşı ol ujuar.
Kargap caman sös aytpa,
190 Cakşı bolzn, Kümüjek-Aru!"-
Alıp-Manaş onoydo ayttı.
Atın oozın bura tarttı,
Anı bolup uçup iydi.
Turgan izi artıp kaldı,
195 Bargan izi çok boldı!
Ol küñneñ ala
Ak-boro attı soodu çok,
Alıp-manasha uyku çok,
Eles edip uçup iydi.
200 Erceneli ak-boro at
Taspa bolup çöyle berdi,
Tamır keptü kurlayıp braattı.
Aydañ başı aylanıp ötti.
Cıldıñ başı cılıp ötti.
205 Tümen talay keçe berdi,
Tümen tuular ajıp turdı.
Baza bir bolgonıp, körüp turza,
Kanatlı at keçip bolbos,
Kavıktu keme toktop bolbos,
210 Şuurgandıy şuulap cadar,
Ak köbügi ańdanıp cadar,
Kazır suuga cetpey kayttı.
Örö-tömön kıykap corttı,
Keçer keçü tappay cürdi.
215 Baza birde körüp turza,
Koo kiriañ keberlü,
At aylanbas sındı
Tos keme köñkörü cattı.
Onı körgön Alıp-Manaş

Sevmese de sevdiğimiz
Güzel, iyi alkışını söyle.
185 At ölmezse dönüp gelir.
Alın tüyü dökülmez gelir.
Er ölmezse dolanıp gelir.
Sağ-salim selamlaşır
Kargayıp kötü söz söyleme.
190 Hoşcakal, Kümüjek-Aru!"-
Alıp-Manaş böyle söyledi.
Atın kafasını çevirdi.
Uzaklaşıp gitti.
Duruğu yerde izi kaldı,
195 Giden izi görünmedi,
O günden sonra,
Ak-boz attı durma yok,
Alıp-Manaş'ta uyku yok.
Şimşek gibi uçuverdi.
200 Kutsal Ak-boz at,
Kayış gibi geriliverdi
Damar gibi şahlandı
Avin başı aylanıp geçti⁽⁹⁾.
Yılın başı kavınlıp geçti⁽¹⁰⁾.
205 Pekçok deniz geçti.
Sayısız dağlar aştı.
Birden durup baksa
Kanatlı at geçemez,
Kürekli gemi duramaz,
210 Boran gibi savrulup duran
Ak köpüğü aktarıp duran
Coşkun suya ulaştı.
Aşağı yukarı dolandı.
Geçecek geçit bulamadı.
215 Birden bakıp görse
Çıplak bir tepecik gibi
At dolanmaz sırtı / Kayın ka-
buğundan gemi ters çevrilmişti
Onu gören Alıp-Manaş

- 220 Ogo caba cortup keldi,
Kamçı sabla andandırıp iydi.
Kuu kemeniñ aldınañ
Kuu çılup baji kajaygan,
Kuulu çılup tiji sargargan,
225 Samtar tondu kargan örökön
Tura cügürbey kanayttı.
Kargan bir kezek acıktap kördi,
Ernek aytpay, şindep turdı.
Onoytkonıñ kiyninde
230 Kargan tñ üşkürüp iydi,
Mindiy söstör ayttı:
"E-e, Alıp-Manaş baatır,
Baybarak baatır aclañ
Ermen-Çeçen eneñ
235 Közi cakşını taldap,
Köksi sanaaluru bedrep,
Ayıldı seni etken edi.
Neniñ uçun kunukçıl sen
Neni bedrep cürüñ seni?"
240 Alıp-Manaş baatır
Kargan la köp çeneşpedi,
Ak-borozıñ tüştı.
"Keçinger meni" dep suradı.
Kargan tñ moynoşpodı,
245 Kemezin suuga iyde saldı.
Alıp-Manaştı adı-boyıla
Türgen suula keçirdi.
Suı ortozına cederte,
Odoş oturgan kargan közineñ
250 Çaş meltirep körinip keldi,
Çırıştı cüzine coldop aktı.
Onı körgön Alıp-Manaş
Örökönñön minayda suradı:
"Neni sararıp, ıyladıgır?
255 Cajırbay, mege aydıgar?
Albatda arga bar,

- 220 Ona doğru koşup yaklaştı
Kamçıyla onu çevirdi.
Kuğu gibi geminin altından,
Kuğu gibi başı ağaran,
Sanı bakır gibi dişi sararan,
225 Eski elbiseli bir ihtiyar,
Doğrulup çıkıverdi.
İhtiyar bir süre baktı.
Konuşmadan inceledi, süzdü.
Nihayet sonunda,
230 İhtiyar homurdanmaya başladı.
Şöyle dedi:
"Ee, Alıp-Manaş bahadır,
Baybarak bahadır atan,
Ermen-Çeçen anan,
235 Gözü güzelini seçip,
Huvu güzelini arayıp,
Evli-barklı etmişlerdi seni.
Niçin kederlisin, sen,
Neyi arıyorsun seni?
240 Alıp-Manaş bahadır,
İhtiyarla çok konuşmadı.
Ak-bozundan indi.
"Beni geçiriniz" dedi.
İhtiyar itiraz etmedi.
245 Gemisini suya itti.
Alıp-Manaş'ı atıyla birlikte
Hızla sudan geçirdi.
Su ortasına gelince,
Karşıda oturan ihtiyarın gözünden,
250 Yaş akmaya başladı.
Kırışık yüzüne yol yapıp aktı.
Bunu gören Alıp-Manaş
Dedeye şöyle sordu:
"Neyi hatırlayıp ağladınız?
255 Saklama, bana söyleyiniz!
Yurtta arkam varı⁽¹⁾,

- Aysa, boluştu cetirerim.
Elde-cohdo süime bar,
Aysa, sümeni aydarım".
260 "Meniñ inymda mak bar bedi?
Ce ondiy da bolzo, çırın aydayın:
Men sege kilep ıyladım,
Bajım kuudiy kajaygança,
Tijim kuulıdiy sargargança,
265 Bu suunıñ caradında catkam.
Bu kemele ulustar keçirgem.
Sendiy ok közi caran ottu,
Kögüsteri oygor sanaalu
Kañça baatırlardı keçirgem.
270 Ce ol bargılagan baatırlardıñ
Birizi de oyto kelgilebedi.
Bargan izine bargaa östi,
Ölgön-türüzi bildirbes boldı.
Ermdi seniñ çaş cürümindi
275 Ondiy ok tübek sakıp cat.
Onıñ uçun köstüñ cajın
Tudup bolbogonım ol boldı.
Kayran sege içim açıp,
Iylaganım ol boldı".
280 Kargan onoydo aydanla
Suu caradına keçip çıkılar.
Alıp-Manaş baatır
Ay kaptırgazın açta tarttı,
Togus kırılu ces sogoondı
285 Karganla berip, minayda ayttı:
"Meniñ ölgön-türüümdi
Bu sogoonnıñ bileriger.
Ölüp kalzam, kıynalıp cürzem,
Ces sogoon tarka cidirer,
290 Ceñdep cürzem, omok bolzom,
Kün oşkoş caltırap cürer".
Onoydo kalğançızın aydala,
Alıp-Manaş adına mindi,
Belki yardım edebilirim.
Elde, yurtta çare vardırı⁽²⁾,
Belki aklı verebilirim.
260 Ağlamamda övgü mü vartı?"
Öyleyse doğrusunu söyleyeyim:
"Ben seni acıdıgımdan ağladım,
Başım kuğu gibi ağarana dek,
Dişim bakır gibi sararana dek,
265 Bu suyun sahilinde yaşadım.
Bu gemiyle insanlar geçirdim.
Senin gibi gözü ateşli,
Kalpleri baltadır cesaretlı,
Nice bahadırları geçirdim.
270 Fakat o giden bahadırlarıñ,
Hiçbiri geri dönmedi.
Giden izlerinde otlar bitti.
Ölü mü diri mi bilinmedi.
Şimdi seniñ de genç hayatını,
275 Öyle bir belâ beklemektedir.
Bu yüzden göz yaşımı,
Tutamayışım bundandır.
Kurban! Sana içimi açıp
Ağlamam bundandır".
280 İhtiyar böyle söyleyip bitirgende.
Suvun sahiline vardılar⁽²⁾.
Alıp-Manaş bahadır,
Ay (Güzel) sadagını açtı.
Dokuz köşeli bakır okunu,
285 İhtiyara verip şöyle dedi:
"Benim ölüp ölmediğimi
Bu oktan anılayabilirsin.
Ölürsem veya kınalırsam,
Bakır okum paslandı
290 Yenersem, sağ olursam.
(O) Güneş gibi parlar.
Son sözünü böyle söyleyip
Alıp-Manaş atına bindi.

Calañ bolgon alakanın
 295 Caya tuclup cakşılajala,
 An bolup celip iydi.
 Onoñ an köndügerde,
 Ak-boronıñ tibirti
 Cüs atnıñ tibirtindiy,
 300 Alıp-Manaş kojoñı
 Cüs baaturdın kojoñındı,
 Şuurgandıy küüley berdi,
 Şoñkor kuştıy uçup iydi.
 Kün çıkkın dep körgöndö,
 305 Kün aşkan bolor emtir.
 Ay aşkan dep körgöndö,
 Ay çıkkın bolor emtir.
 Erceneli ak-boro at
 Cabıs cerge baskanda,
 310 Kara köldör kaynaş kalat,
 Batpak-batpak tuulardı
 Ak-çöl edip taptay bazat.
 Biyik-biyik tuulardıñ
 Köksine bazış cürüp oturat.
 315 Tündü-tüştü barganda,
 Ak-buunı atka mingen
 Ak-kaannıñ cerine,
 Cer-Teñeri tözine,
 Cedip kelpay kanayttı.
 320 Erceneli ak-boro
 Kenetiyn tura tüştı.
 Alın kolin alınbay,
 Kiyin budın tartınbay,
 Oñ kulağı bolgojin,
 325 Teñeri tübin tınday berdi,
 Sol kulağı bolgojin,
 Cer-ceñisti şindey berdi.
 Cerge caba ösköndiy,
 Kıymık etpey tıra tüştı.
 330 Alıp-Manaş adınan tüştı,

Yaba gibi olan elini
 295 Uzatıp vedalaştı da.
 Uzaklaşp gitti.
 Uzaklaşp giderken,
 Ak-bozun ayak sesi ,
 Yüz atın ayak sesi gibiydi.
 300 Alıp-Manaş'ın şarkısı,
 Yüz baharın şarkısı gibi.
 Boran gibi inleyiverdi.
 Doğan gibi uçup gitti.
 Güneş doğduğunu görende,
 305 Güneş batarmış.
 Ayın aştığını görende,
 Ay doğarmış.
 Kutsal Ak-boz at,
 Alçak yere basınca,
 310 Kara göller kaynayıp kalarmış..
 Küçük küçük dağları,
 Ak çöl edip çiğnermiş.
 Yüksek yüksek dağların
 Bağına basıp koşarmış.
 315 Gece-gündüz giderken
 Ak-Çal ata binen,
 Ak-Kağan'ın yurduna,
 Yer-gök dibine⁽¹³⁾,
 Yetip ulaştı.
 320 Kutsal Ak-boz ,
 Birden durdu.
 Ön ayaklarını oynatmadan,
 Arka ayaklarını kıpırdatmadan,
 Sağ kulağını dikip,
 325 Göğün dibini dinleyiverdi⁽¹⁴⁾.
 Sol kulağını dikip,
 Yer yüzünü dinleyiverdi.
 Yerden bitmiş gibi
 Kumildamañ durdu.
 330 Alıp-Manaş atundan indi.

Mındıv söslö surap uktı:
 "Ölörbisti bildiñ be?
 Özönbisti sestüñ be?
 Neniñ uçun col ortodo
 335 Toktop turdın, ak-borom?"
 "Bargan izibis bar bolor,
 Oyto izibis çok bolor,
 Ölbögön boyıbıs ölörbıs,
 Barbagan boyıbıs baranbıs.
 340 Onoñ başka neme bilbedim,
 Artık aydar sözüm çok"-
 Erceneli ak-boro at
 Şırkıdada kişteyle,
 Onoydo karuuzın ayttı.
 345 Oyto katap cer tömön
 Kunukçıldı körö berdi.
 Onı ukkan Alıp-Manaş
 Ot keptü izip çıktı,
 Kara köskö kan çağıldı,
 350 Katu kabaktı cemire kördi,
 Katu ünile munayda ayttı:
 "Tıştıñ seniñ kirlü tuulak,
 İçin seniñ cajıl cin.
 Ölör meniñ unımdı,
 360 Özör meniñ cajımdı
 Sen bileten bolgoñ bo?"
 Ak-boro adınıñ oozın
 Eki kulak tözine cetire
 Altın sulukla ıra tarttı.
 365 Togus çardıñ terezineñ
 Tolgop etken kamçızıla
 Calmaş edin cara soktı,
 Ak söögi kajava berdi,
 Torsık edin tolgoş soktı,
 370 Tomık kajığı körüne berdi.
 Ak-boro at
 Onoñ an uçup iydi,

Şöyle sordu :
 "Öleceğimizi bildin mi ?
 Zaferimizi sezdin mi ?
 Niçin yol ortasında
 335 Durdun Ak-bozum?"
 Giden izimiz olacak,
 Dönen izimiz olmayacak
 Ölmeyen özüümüz ölürüz,
 Varmayan özüümüz varırız.
 340 Başka birşey anlamadım.
 Başka söyleyecek sözüm yok.
 Kutsal Ak-boz at
 Bütün gücüyle kişneyip
 Böyle cevap verdi.
 345 Tekrar yer alını
 Sıkıntılı,kaygılı gördü.
 Onu dinleyen Alıp-Manaş,
 Ateş gibi parladı
 Kara gözünü kan bürüdü.
 350 Katı kaşını yıktı.
 Haykırıp şöyle dedi:
 "Dışın senin kirlü yün,
 İçin senin yeşil bok.
 Ölecek benim canımı,
 360 Yaşayacak benim yaşımı.
 Sen mi bilir oldun?
 Ak-boz atının ağzını,
 İki kulağının tözine kadar,
 Altın gemle tartıp yırttı.
 365 Dokuz boğanın derisinden
 Büküp yaptığı kamçısıyla
 Yalmaş etini parçaladı .
 Ak kemiği ağınverdi.
 Bilek etini vurup parçaladı
 370 Aşık kemiği görüntüverdi.
 Ak-boz at
 Ondan sonra uçup gitti.

- Ak-bulutun alchla bardı.
"Akır, Alıp-Manaş baatınm,
375 Aytkanımıd ukpadın,
At colına körtüjeribis,
Caaktarım ıra tarttın
Caan saadabay bilerin.
Calmaş edim cazılbagança,
380 Caagım oyto bütpegeñçe,
Sen ile men öştöjörüm,
Bir tujında sanandırarım"-dep,
Ak-boro boyında sanandı,
Anda da çok uçup iydi.
385 Ce ança-mınça barganda,
Ak-kaannın mal çağına cetti.
Alıp-manaş baatırdın
Altın sını uurladı,
Eki köskö uyku tüştü,
390 Eer kajına köñkörö cıgıldı.
Aray bilinip, attan tüştü,
Atın eerin alıp iydi,
Calañ bolgon kecim-tokumdı
Ay keberlü artaş eerdi
395 Baş aldına castanıp iydi,
Çirey teep uyuktay berdi.
Erceneli ak-boro at
Ak-ölöngö aňdanıp iydi,
Ak çeçekten üzüp cidi,
400 Carkındı ak çolmon bolup
Teñeri tübine çıga berdi.
Köstin caji cañmırdıy
Teñeriden tögülip turdı.
Bir künde ak-burlı attu
405 Ak-Kaannın calçıları
Kabırgan malın aydagança
Kara tuuga çıgıp keldiler.
Mal küder ak calaın
Aylandıra şindep kördiler.
- Ak bulutun altıyla gitti.
"Eh, Alıp-Manaş bahadınm,
375 Sözümi dinlemedin.
At yoluna görtüşürüz⁽¹⁵⁾,
Avurtlarımı yardım.
Çok geçmeden,anlarsın
Yalmaş etim iyileşinceye,
380 Yanağım düzelinceye
Seninle ben görtüşürüm.
Bir fırsatında hatırlatırım" diye,
Ak-boz kendi kendine düşündü.
Yine de uçup gitti.
385 Ve biraz gidince,
Ak-Kağan'ın yurduına vardı .
Alıp-Manaş bahadın
Görklü gövdesi ağırlaştı.
İki gözüne uyku düştü.
390 Eyerin üstüne yığıldı.
Toparlanıp attan indi.
Atın eyerini aldı.
Tarla gibi olan keçesini
Bozkıra uzatıp bıraktı.
395 Ay gibi yük eyerini,
Başının altına koydu,
Uzanıp uyudu.
Kutsal Ak-boz at,
Aynkta ağınadı
400 Yoncadan koparıp yedi.
Parlak ak çolpan yıldızı olup
Gökyüzüne çıkıverdi.
Gözünün yaşı yağmur gibi,
Gökten dökülüp durdu.
405 Bir gün ak-çal atlı,
Ak-Kağan'ın çobanları
Güttükleri malı sürüp
Kara dağa çıkıp geldiler.
Mal güdülen bozkın,

- 410 Emdı körüp tarar bolzo,
Kös cederde-Ak çöldö,
Mal turluzı-odorlu cerde
Tostok kara krlaı bütür.
Ol krlaınnın uçında
415 Eki altın soyoktor östir.
Eki soyoktuñ ortodo
Kara mejelik büdüp kalur.
Ol kara mejelikten
Aydıp bolbos şuurgan çıgat,
420 Ağaş-taşı köçkölödp turat,
Turgan ağaştar tazılıla kodonlup,
Cadıktar cerile kodonlup,
Taştar talkandıy oodulup,
Köçkölöp catkanı körunet.
425 Suular caradınañ ajınat,
Tuular kayışuy büktelet.
Onı körgön calçılar
Kabırgan malın taştadılar.
Anır-çılaann bilinbey.
430 Ak-Kaanga menedediler.
Ança-mınça bolgondo
Altın örgöönin ejigin
Cañıs tudup açtılar.
On tizelerin çögödöylö,
435 Mindiy komıdal aytılar:
"Kalak-kokıy, kaanıbı,
Ak bütken cerleriste
Töndör ösköñin bis kördibis.
Salkın kirbes Altayıska.
440 Şuurgan tüşkenin bis kördibis!.."
Onı ukkan Ak-Kaan
Bay şireeden tüje kalıdı.
Teñeridiy küztürt etti,
Temir keptü şınırt etti.
445 Ak bolot üldüzin
On bilekke oroy tuttu,
- 410 Dikkatlice bakınca
Bozkırda göz yeterde,
Mal vatağı mümbit yerde.
Büyük bir kara tepe oluşmuş.
O tepenin ucunda
415 İki güzel oyuk ovarmış.
İki oyugun ortasında
Kara orman bitip kalmış.
O kara ormandan
Korkunç bir fırtına çıkmakta,
420 Ağacı-taşı savurmaktaymış.
Köklü ağaçlar kökleriyle sökölüp,
Yatık ağaçlara yerle savrulup,
Taşlar tuz gibi ezilip
Savrulup durmaktaymış⁽¹⁶⁾.
425 Sular kıyısından taşmakta,
Dağlar kayış gibi bükülmeekteymiş.
Bunu gören çobanlar,
Güttükleri malı bıraktılar,
Yorgunlu-argınlık bilmeden ,
430 Ak-Kağan'a koştular.
Çok geçmeden,
Görklü otağın eşiginin,
Vanp açtılar.
Sağ dizlerine çöktüp.
435 Şöyle şikayet ettiler:
"Aman-aman Kağanımız,
Apak olan verimizde,
Tepeler oluştuğunu gördük.
Rüzgâr girmez Altayımıza.
440 Boran düştüğünü (biz) gördük.
Bunu duyan Ak-Kağan,
Süslü tahtından iniverdi.
Gök gibi güreledi.
Demir gibi şingırdadı⁽¹⁷⁾.
445 Ak polat kılıcı,
Sağ koluna aldı

- Açu-koron kıygırdı:
 "Men bilbegen nemeni
 Sler kaydañ bilgeneer?
 450 Oosko carabas töğündi
 Neniñ uçun aytugar?"
 Üç calcınıñ baştarın
 Keze çappay kanayttı.
 Törtinçizin kezerge
 455 Üldüzin katap ködürdi.
 "Kalak-kokuy, kaanım,
 Kuldar bajın kespeger,
 Kuulgazındı neme bolzo,
 Men banıp körüp keleyin"-dep,
 460 Ceti baştu celbegen
 Ak-kaanga onoydo ayttı.
 Ce kazır bütken Ak-kaan
 Talaygan kolin tudunbay,
 Törtinçi calcınıñ bajın
 465 Keze çappay kanayttı.
 "Türgen banıp körüp kel!"-
 Ceti baştu celbegenge
 Ak-kaan onoydo ayttı.
 Ceti baştu celbegen
 470 Ak örgöödön çıga cügürdi,
 Ay maltazın ala koydı,
 Togus tudam tal çıbıktı
 Kurına ebire kıstap iydi.
 Kök bukazına minele,
 475 Ak calañdı emdi köstöp,
 Mañıtapıp iybey kanayttı.
 Ança-Mınça barganda,
 Ağaş-taşñ köçközi keldi.
 Bukazın tuura tartkalakta,
 480 Ol köçkölö kojo bardı.
 Ceti oozıla kıygırdı,
 Kök bukazı ogırdı.
 Ce aynlar arga çok boldı.
- Kükreyip bağırdı :
 "Benim bilmediğim şeyi,
 Siz nereden öğrendiniz?
 450 Ağza yaramaz yalanı,
 Niçin söyleдіңiz?"
 Üç çobanın başını,
 Vurup kesti.
 Dördüncüstünü kesmeye
 455 Kılıcını tekrar kaldırdı.
 "Aman-aman Kağanım,
 Kul başını kesmeyin.
 Garip-kel olan neyse,
 Ben gidip bakıp geleyim" deyip,
 460 Yedi Başlı Celbegen,
 Ak-Kağan'a böyle söyledi.
 Fakat öfke dolu Ak-Kağan,
 Havadaki kolunu tutamayıp,
 Dördüncü çobanın başını (da),
 465 Kesip fırlattı.
 "Çabuk varıp görüp gel",
 Yedi Başlı Celbegen'e
 Ak-Kağan böyle söyledi.
 Yedi Başlı Celbegen,
 470 Ak otağdan koşup çıktı.
 Ay baltasını aldı.
 Dokuz tutam söğüt çubuklu
 Kemerini dolayıp çıktı.
 Gök boğasına binerek
 475 Ak kura doğru
 koşup gitti.
 Bir süre gidince ,
 Ağaç-taş bulutu geldi .
 Boğasını çeviremeden,
 480 O boranla birlikte gitti.
 Yedi ağzıyla bağırdı.
 Gök boğası böğürdü.
 Fakat kurtuluş yolu kalmadı⁽¹⁸⁾.

- Sanaazı endele berdi.
 485 Bir öndönüp körör bolzo,
 Kara çıstu kuyda kırıptır,
 Onı şindep körgölöktö,
 Alıp-Manaş çigara tındı.
 Ceti baştu celbegen
 490 Ağaş-taşla kojo
 Kança suunu keçire,
 Kança tuunu ajıra
 Taştala berbey kanayttı.
 Tündü-tüştü üç konokko
 495 Kök bukazı örö turbadı.
 Celbegen sagıñ aaylanbadı.
 Törtinçi künde öndolo berip,
 Kök, bukazına minele,
 Ak-Kaanga mañıtapıp bardı.
 500 Kök bukani körör bolzo,
 Köçük canı san ötkön,
 Kögüs canı ak çilekey,
 Cük araydañ mañtap cattı.
 Celbegendi körör bolzo,
 505 On tört köstörü kalçıraygan
 Ceti oozın açkan,
 Ceti kecegezi çayaygan,
 Çimirik-çilekey akkan keldi.
 510 Ak-kaannın aldına kelele,
 Üç küñge sös aydıp bolboy,
 Çokoldonıp turbay kayttı.
 Törtinçi künde aray öndönüp,
 Tukturılğan boyınça mınayda ayttı:
 515 "Cer üstine bütkeninen beri
 Ceti baştu er boyım
 Mindiy neme körbödim.
 Mınayıp sanaam endelbegen.
 Kandiy da baabatırdın unijına aldırıla.
 520 Tumçugına kirele, çıkum.
- Şuuru yok oldu.
 485 Kendine gelip baksa,
 Kara ormanlı mağaraya girmiş.
 Ona iyice bakamadan,
 Alıp-Manaş çıkardı⁽¹⁹⁾.
 Yedi Başlı Celbegen
 490 Ağaçla taşla birlikte ,
 Kaç suyu geçerek,
 Kaç dağı aşırarak
 Bilemedi .
 Gece gündüz üç gün ,
 495 Gök boğası kalkamadı.
 Celbegen'in şuuru yerine gelmedi.
 Dördüncü gün kendine gelip,
 Gök boğasına binerek
 Ak-Kağan'a koşup gitti.
 500 Gök boğayı görseniz,
 Arkası sarı bok,
 Göğsü ak salya,
 Güç belâ koşmaktaydı.
 Celbegen'i görseniz,
 505 Öndört gözü yerinden fırlamış,
 Yedi ağzını açmış ,
 Yedi borkünü düşürmüş .
 Yedi saçı dağılmış,
 Salva-sümük akıp geldi.
 510 Ak-Kağan'ın huzuruna gelip de
 Üç gün konuşamadan ,
 Kekeleyip durdu.
 Dördüncü gün biraz toparlanıp,
 Duraklaya duraklaya şöyle dedi:
 515 "Yeryüzüne geldiğimden beri,
 Yedi Başlı Er özüm. Böyle şey gör-
 medim. Böyle şuurum yok olmadı.
 Garip-kel bir bahadırın soluğuna
 kapılıp,
 520 Burnuna girip çıktım .

Kança suunu keçire,
 Kança tuunu ajıra
 Oyto ürdürele, aray ölbödim.
 Calçılardıñ aytkanı cın emtir,
 525 Curtka cetker kirgen emtir".
 Onı ukkan Ak-Kaan
 Tos keptü bir kugardı,
 Cer oşkoş bir karardı.
 Ak örgöödön çıga cügürdi.
 530 Açu-koron kıygırdı:
 "Altan tüñey alıptanm,
 Ceten tüñey kezerlerim,
 Kara ağaştıy çerülerim,
 Onçogor beri cuulgar!"
 535 Onı ukkan alıptan,
 Onço tüñey kezerleri,
 Kara ağaştıy kal çerüzi
 Bir kijidiy cuuldılar.
 Ak-buurl atka mingen
 540 Ak-kaandı eecip,
 Ak calañdı köstöp iydiler.
 Ança-mınça barganda,
 Kara tuuga çıgıp keldiler.
 Mal turluzı-ak çöldögi
 545 Kara töstökti körüp aldılar.
 Ak-Kaannıñ cakıltazıla
 Kara ağaştıy çerüleri,
 Demir caazın tartkılap,
 Tındu oktorın boıotkuladı.
 550 Tündü-tüştü ceti konokko
 Onçolorı tıstanbay atkıladı.
 Atkan sogoondon biyik tuudıy,
 Tostoyo çoğula berbey kayttı.
 Onon an Ak-Kaan
 555 Kal çerüzin baştağança,
 Alıp-Manaşka cedip keldi.
 Emdı körüp turar bolzo,

Nice suyu geçirerek,
 Nice dağı aşırarak,
 Geri üflendiğimde az kalsın ölecektim.
 Çobanların söylediği doğruymuş.
 525 Yurda felaket girmiş.
 Bunu duyan Ak-Kağan,
 Kayın gibi ağardı.
 Yer gibi karardı.
 Ak otağdan koşup çıktı.
 530 Kükreyip bağırdı:
 "Altmış benzer alplerim,
 Yetmiş yiğitlerim,
 Kara ağaç gibi çerilerim,
 Hepiniz buraya toplanın.
 535 Onu duyan alpleri,
 Bütün denk yiğitleri,
 Kara orman gibi koç çerisi,
 Bir kişi gibi toplandılar.
 Ak-çal ata binen,
 540 Ak-Kağan'ı takip edip,
 Ak kıra doğru yollandılar..
 Bir süre gittikten sonra
 Kara dağa çıkıp geldiler.
 Mal yatağı - ak kırdaki,
 545 Kara tepeyi gördüler.
 Ak-Kağan'ın emriyle,
 Kara orman gibi çerileri,
 Demir yaylarını tartıp,
 Canlı oklarını fırlattılar⁽²⁰⁾.
 550 Gece gündüz yedi gün,
 Öylece durmadan ok attılar.
 Attıkları oklar büyük dağ gibi,
 Tepe gibi yığılıp kaldı.
 Ondan sonra Ak-Kağan.
 555 Kahraman çerisinin başında,
 Alıp-Manaş'ın yanına geldi.
 Şimdi bakıp görse,

Kança atkan sogoondon
 Alıp-Manaş'ın tonına tiyele,
 560 Tıynıyp kalgan mında catkuladı.
 Onı körgön Ak-kaan
 Teñeri keptü küziirt etti:
 Temir keptü şınırt etti:
 "Ay bolot üldügerdi alıgar,
 565 Kıl moynın keziger!
 Altan kulaş cıdalangardı alıp,
 KÜR köksin ötküre kadagar!"-
 Onoydo kıygırala, Ak-Kaan
 Kara bolot üldüzin aldı,
 570 Alıp-Manaş baatırdıñ
 Kıl moynına çaptı.
 Kara bolot üldüzi
 Togus cerdeñ sinıp çaçıldı.
 Alıp-Manaş baatur
 575 Selt te etpey, uyuktadı.
 Ondo turgan baatırlan,
 Onço tüñey alıptan,
 Kança cuulgan kezerleri,
 Kara ağaştıy çerüleri
 580 Onçozi birdeñ çapular.
 Üldü çok artular.
 Onçozi cıdala kadadılar,
 Cıda baştan mıymıştı.
 Onoydo mokogon Ak-Kaan
 585 Baza cañı cakarı berdi:
 "Toguzon kulaş oro kazıgar,
 Alıp-Manaş'ı tuijünger!"
 Onı ukkan baatırlan,
 Onço tüñey kezerleri,
 590 Kara ağaştıy çerüleri
 Togus konokı ötkürbey,
 Toguzon kulaş cer tamını
 Büdüre kazıp çığardılar.
 Alıp-Manaş baaturdı

Onca attkıkan okları.
 Alıp-Manaş'ın elbisesine⁽²¹⁾ değıp.
 560 Eğnilip burada yatmaktaydı.
 Onu gören Ak-Kağan
 Gök gibi gürlledi.
 Demir gibi şıngırdadı.
 "Ay polat kılıçlannızı alın,
 565 Kıl boynunu kesin!
 Altmış kulaş mızraklannızı alıp,
 Köprü gibi göğsüne saplayın".
 Böyle bağınıp Ak-Kağan
 Kara polat kılıcını aldı.
 570 Alıp-Manaş bahadınn
 Kıl boynuna vurdu.
 Kara polat kılıcı,
 Dokuz yerden kırılıp saçıldı.
 Alıp-Manaş bahadır,
 575 Hiç kıpırdamadan uyudu.
 Orada duran bahadırlan,
 Bütün benzer alpleri.
 Onca toplanan yiğitleri.
 Kara orman gibi çerileri
 580 Hepsi birden vurdular.
 Kılışsız kaldılar.
 Hep birden mızrak sapladılar.
 Mızrak uçları kırıldı.
 Böyle başarsız kalan Ak-Kağan.
 585 Tekrar emir verdi:
 "Doksan kulaş çukur kazın.
 Alıp-Manaş'ı içine atın".
 Onu duyan bahadırlan.
 Bütün benzer yiğitleri.
 590 Kara orman gibi çerileri.
 Dokuz gün geçmeden.
 Doksan kulaçlık çukuru.
 Kazıp hazırladılar.
 Alıp-Manaş bahadın.

- 595 Onoor aıntara salıp iydiler.
Ce Alıp-Manaş baatırduñ
Calañ bütken kecim-tokımı
Çoy calañ bolup cada berdi.
Ay keberlü altın eeri
600 Küler mejelik bolup kaldı.
Ceten eki tekpele temir caazı,
Altan kulaş kara cıdazı
Temir taygalar emdi bolup,
Mönkülikke tura berdiler.
605 Ol cuulgan baaturları,
Ak buurlı attu
Ak-Kaan boyı da
Olardı kodorıp bolboy salala,
Oyto curtına canıp iydiler.
610 Cürekeri korundu candılar,
Cüsterinde kunukıldı bardılar.
"Başka baatur bolgon turu,
Bara tübinde ne bolgoy ne?"
Onçozi ondıy şüütelü canıladı,
615 Çoçınkaylı curtay bergiledi...
Alıp-Manaş baatır
Togus ayga oygonboy,
Kıymığı çok uyuktadı.
Togus ayı tolordo,
620 Bilinbez uykudañ oygonadı.
Emdi aylandıra körör bolzo,
Cer töjöktü, ceñis cuurkandu,
Alıs cerde catkanın kördi.
Kolgo-butka togus kattañ
625 Temir-kıncı sugup koytır.
Onoñ çıkar arga çok boldı.
Oturala, açuuna kojoñdodı:
"Enem sözün ukpay cürtip,
Eli başkada kıynaldım.
630 Adam sözün ukpay cürüp.
Alıs cerge men tüştüm.

- 595 Oraya yuvarlayıp attılar.
Fakat Alıp-Manaş bahadırın,
Ova gibi olan koşumu,
Demir tarlası gibi yatıverdi.
Ay gibi altın eyeri,
600 Tunç ağaçlık olup kaldı.
Yetmişiki dayaklı demir yayı,
Altmış kulaş kara muzrağı,
Demir taygalar haline gelip,
Bengiliğe durdular.
605 O toplanan bahadırları,
Ak-Çal atlı
Ak-Kağan'ın özü de,
Onları kaldıramayıp,
Geri yurtlarına döndüler.
610 Yürekləri üzüntülü döndüler.
Yüzlerinde kederle gittiler.
"Başka, acayıp yigirmiştir(22).
Sonunda ne olacak ne?"(23).
Hepsi böyle düşündü.
615 Korkuyla yaşamaya başladılar.
Alıp-Manaş bahadır,
Dokuz ay uyanmadan
Hareketsiz uyudu.
Dokuz ay dolunca,
620 Bilinmez uykudan uyandı.
Şimdi etrafına baksa,
Yer döşekli, yosun yorganlı,
Yer altında yatığını fark etti.
Kolunda, ayağında dokuz kat,
625 Demir zincir bağlı.
Ondan kurtulmanın yolu yoktu.
Oturup öfkeyle ağıt söyledi.
"Anamın sözünü dinlemeyip,
Yad elde kıynaldım.
630 Babamın sözünü dinlemeyip,
Yer altına ben düştüm.

- Ak-boromdı sogolo,
Togus ayga uyuktadım.
Baybarak baatur adam kayda?
635 Ermen-Çeçen enem kayda?
Erke-Koo sıynım kayda?
Kümüjek-Aru ejim kayda?
Erke meniñ törögöndörüm,
Kolıgardı mege sunzagar.
640 Erceneli ak-borom,
Cal kuyruğun tüzürzeñ!
Caş agajı sargarbas
Cajıl Altayım kayda ne?
Caras ündü kuştarım,
645 Emdi ne kerek etpeyt ne?"
Alıp-Manaş'ın ol kojoñı
Altay üstüne cayla berdi.
Onı ukkan tındularduñ
Cürekeri korodoy berdi.
650 Aynı tuygaktı aıdar
Baldarın taştap, kelip tındadılar.
Ay kanattu kuştar
Uyazın taştap, kelip tındadılar.
Toguzon kulaş cer tamını
655 Tündü-tüştü aylana bergiledi.
Alıp-Manaşka kilep,
Köstöriniñ caji tögülip turguladı.
Cıldar cılıp ötti,
Aylar aylanıp ötti.
660 Alıs oro tübineñ
Alıp-Manaş baatırdu
Aytur neme çıkpadı.
Bir kün teñeri tübile
Üürlü kastar uçup braattı.
665 Alıp-Manaş'ın açu-kojoñın
Ol kastar ugup iydiler.
Ay kanattarın caya tudup,
Oro kırna tüzüp keldiler.

- Ak-bozumu vurup(24),
Dokuz ay uyudum.
Baybarak bahadır atam nerede?
635 Ermen-Çeçen anam nerede?
Erke-Koo bacım nerede?
Kümüjek-Aru eşim nerede?
Benim sevgili akrabalarım,
Kollannızı bana uzatın(25).
640 Kutsal ak-bozum,
Tel kuyruğunu uzatsan;
Yaş ağacı saramaz.
Yeşil Altay'ım nerede?
Hoş sesli kuşlarım,
645 Şimdi neden ötmüyor?"
Alıp-Manaş'ın bu ağıu,
Altay üstüne yaylıverdi.
Onu duyan hayvanların
Yürekləri parçalandı.
650 Aynı toynaklı hayvanlar,
Yavurlarını terkedip gelip dinlediler.
Ay (güzel) kanatlı kuşlar,
Yuvalarını terkedip gelip dinlediler.
Doksan kulaş zindanı
655 Gece-gündüz dolandılar.
Alıp-Manaş'a üzültüp
Gözlerini yaşları dökülp durdu.
Yıllar yığılıp geçti.
Aylar dolanıp geçti.
660 Derin zindan dibinden.
Çıkaracak biri çıkmadı.
Bir gün göküzünde,
Kaz sürtüsü uçmaktaydı.
Alıp-Manaş'ın acı ağıtını,
665 O kazlar duydular.
Ay (güzel) kanatlarını çırpımayıp,
Zindanın kenarına indiler.
Zindanın etrafında dolaşırken.

- Oronı ebire baskılap turala,
670 Bir kastı iydiip iyçiler!
Ol kas toktonıp bolboy,
Alıp-Manaş'ın ön kolına
Kelip tüşpey kanaytu.
Ak kas kelip tüjerte,
675 Alıp-Manaş tudup aldı.
Mönün öndü kanadın
Araay erke sıymadı.
Ay kanadın caya tudala,
Ön koldıñ us sabanla
680 Samara biçikti çiyip baştadı.
Mindiy söslö kojoñdı çiydi:
"Kastar la degen kañır kuş.
Kastar la degen kañır kuş
Karu la cakşı ol nacım.
685 Karu la cakşı ol nacım
Suuga kirze, çöñböş sen,
Suuga kirze, cöñböş sen
Suudañla çıksa, kurgak sen,
Suudañ la çıksa, kurgak sen.
690 Kanadıña çiygen biçikti
Kayran adama cetirzeñ,
Konıdap aytkan sözimdi
Karu eneme barıp aytsañ.
Tas karinga bir bütken,
695 Tar kabayga caykalğan
Erke-Koo sıynına
Ezen aytsañ, oy kazım,
Elden alğan ejime-
Kümüş çaçtu köörkiyge
700 Kümüjek-Aru caraşka
Kiñneñ le izü ezen ayt,
Kiñneñ le izü ezen ayt!
Toguzon kulaş orodo
Cadırnı dep sen aytsañ.
705 Togus la kat kincıla,
- Zindana bakıp durdular,
670 Bir kazı itiler.
O kaz duramayıp,
Alıp-Manaş'ın sağ koluna,
Gelip kondu.
Ak kaz konduğunda,
675 Alıp-Manaş onu tuttu.
Gümüş renkli kanadını,
Yavaşça sıvazladı.
Ay kanaadını yayıp,
Sağ kolunun işaret parmağıyla,
680 Mektubunu yazmaya başladı:
Şöyle sözlerle ağıtu yazdı:
Kaz da denilen güzel kuş,
Kaz da denilen güzel kuş,
Sevgili⁽²⁶⁾ yakın dostum,
685 Sevgili yakın dostum,
Suya girsen batmazsın,
Suya girsen batmazsın
Sudan (da) çıksan kurusun,
Sudan (da) çıksan kurusun.
690 Kanadına yazdığım mektubu,
Can babama ulaşırsan,
Dertlenip söyledığım sözümi,
Sevgili anama varıp söylesen,
Çıplak karında birlikte olan,
695 Dar beşikte birlikte sallanan,
Erke-Koo bacıma,
Selam söylesen, oy kazım,
Elden aldığım eşime,
Gümüş saçlı güzele,
700 Kümüjek-Aru güzele,
Güneşten de sıcak selam söyle,
Güneşten de sıcak selam söyle.
Doksan kulaç zindanda,
Yatıyor diye söylesen.
705 Dokuz kat zincirle,
- Kıncılatkan cadırnı dep aytsañ.
Tobrak cerge basırgan,
Orodo cadırnı dep cetirzeñ
Tolonodıy çırayı
710 Oño lo bertir ol dezeñ.
Tañ çolmondıy ol közi
Öçö lö bertir ol dezeñ,
Kayran kazım, oy kazım,
Karu la meniñ oy nacım.
715 Suuga la kirze, suu corgo,
Suudañ la çıksa, köñü corgo!
Kastar la degen kañır kuş,
Kastar la degen kañır kuş.
Cakşı bolzın, oy köörkiy,
720 Cakşı bolzın, oy köörkiy!"
Alıp-Manaş baatır
Ak kastıñ kanadına
Samara biçigin çiyele,
Cer üstine çığara
725 Taştap iybey kanayttı.
Ay kanattı ak kas
Toguzon kulaş oronıñ üstine
Togus aylana uçala,
Alıp-Manaşla cakşılajala,
730 Baybarak baatırñıñ curtın köstöp,
Ay kanadın caya tudup.
Şuñup uça berbey kayttı.
Bir künde Erke-Koo
Eki borbiyçı tudungaça,
735 Suñu alarga aylınañ çıktı.
Aylıñdı ejigin oroy akkan
Ak çakpını mongundıy
Arjan kutuk suuga keldi.
Cajıl öñdü caradınañ
740 Suu suzarga eñçeyip iydi.
Suu caratıñ aldınañ
Mönün tüktü ak kas
- Zincirlenmiş yatıyor diye söylesen.
Toprağa kazılmış olan,
Zindanda yatmakta diye ulaşırsan.
Erik gibi yüzü,
710 Saranıp solmuş, desen.
Tan çolpanı gibi o gözü
Sönmüş o, desen.
Can kızım, tatlı kızım.
Candan da yakın can dostum.
Suya girse suda giden,
715 Sudan çıksa koşup giden,
Kaz da denilen güzel kuş.
Kaz da denilen güzel kuş.
Uğurlar olsun, can dost,
720 Uğurlar olsun, can dost.
Alıp-Manaş bahadır,
Ak kazın kanadına,
Kutsal mektubu yazıp
Yeryüzüne çıkarmaya,
725 Bırakıp gönderdi.
Ay (Güzel) kanatlı ak kaz.
Doksan kulaç zindanın üstünde,
Dokuz defa dönüp uçarak.
Alıp-Manaş'la vedalaşarak.
730 Baybarak bahadırın yurdunu göz-
leyip, / Ay güzel kanadını serip.
Süzülüp uçuverdi.
Bir gün Erke-Koo
İki tulumunu alarak.
735 Su almaya evinden çıktı.
Yurdun eşiginde akan.
Ak dalgası gümüş gibi.
Kutsak kaynağa geldi.
Yeşil odu kenarından
740 Su almaya eğildi.
Suyun kıvısından
Gümüş tüvü ak kaz.

- An bolup cüze berdi.
Erke-Koo castıra tuttu.
745 Eki borbiydı taşayla,
Oyto kayra cügürüp keldi,
Ayl ejigin aç tartıp,
Adazına minayda ayttı:
"Oy, meniñ karı adam!
750 Ak çakpındı arjan suuda
Ak kuş cüzüp cürü.
Bistiñ içken agın suuda
Ondıy kuştı körböğön edim.
Onı barıp tudar gerek.
755 Kandıy kujın tanır kerek!"
Onı ukkan Baybarak adazı
Türgeñ-tükey ayıladañ çıktı.
Arjan suunıñ caradına
Çaş kıldıy cügürüp keldi.
760 Tos kemezine oturdı,
Ak kastı sürtüjip,
Uzak barbay, tudup aldı.
Aylına onı türgeñ ekeldi,
Aylandıra tudup, körö bergiledi.
765 Ay kanadın caya tutkuladı,
Alıp-Manaştıñ çiygeñin körgüledi.
Kojofıbıla kırgıladı,
Köstıñ cajın toktodıp bolboy,
Cañmır keptü töküler.
770 "Bar-çookır ercenem
At iydedeñ ödü berdi.
Baybarak baatur boyım
Ey iydedeñ ödü berdim.
Adım orto çaştı bolzo,
775 Coldı ıraak debes edim,
Boyım kançın ciit bolzom,
Ak-Kaannañ korkıbas edim!
Ak-Boroniñ altın tügin
Sergide sıymap bolbos turum.

- Hızla yütüip uzaklaşiverdi.
Erke-Koo onu tutamadı.
745 İki tulumunu bırakarak,
Dönüp koşup geldi.
Evin kapısını açıp
Babasına şöyle dedi:
"Oy, benim can babam,
750 Ak dalgalı kutsal suda,
Ak kuş yütüyor.
İçtiğimiz akkın (çoşkun) suda,
Üyle bir kuş görmemişim.
Gidip onu tutmak gerek.
755 Nasıl bir kuştur, bilmek gerek".
Onu duyan Baybarak babası,
Hemen apar topar evden çıktı.
Kutsal suyun kıyısına,
Genç biri gibi koşup geldi.
760 Ağaç kayığına bindi.
Ak kazı kovalayıp
Çok geçmeden yakaladı.
Onu hemen evine getirdi.
Evirip çevirip bakular.
765 Güzel kanadını açtılar.
Alıp-Manaş'ın yazısını gördüler.
Ağıt yakıp okudular.
Gözyaşlarını tutamayıp,
Yağmur gibi döktüler.
770 "Alaca kutsal atım,
Atlıktan geçiverdi.
Baybarak bahadır özüm,
Erlikten geçiverdim.
Atım orta yaşda olsa,
775 Yolu uzak demezdim.
Kendim genç yiğit olsam,
Ak-Kağan'dan korkmazdım.
Ak-bozun altın tüyünü,
Artık, okşayamaz oldum.

- 780 Alıp Manaş uulımdı
Tuştap okşop bolbos turum"-
Baybarak baatur adazı
Onoydo aydıp, ıyladı,
Arga tappay üşkürdi.
785 Kümüjek-Aru çaş abakay
Köziniñ caji ötküre
Cajık ünile minayda ayttı:
"Amır-ençü cadar tuştı
Alıp-Manaştıñ çaştıñ ala
790 Eptü, cakşı nacız bolgon,
Karndaştardıy süüşken
Ak-çabdar atka mingen
Ak-Köböñ baatur bar edi.
Onı aybılaza, kaydar?"-
795 "Caradı, onı beri aldırzañ"-
Baybarak onoydo cöpsindi.
Kümüjek-Aru çaş abakay
Tar kabayga bir cayıkan,
Boynıñ cañıs karndajın
800 Kan-ceeren atka mingen
Kan-Çüreñkey baaturdı
Ak-çabdar attı
Ak-Köböñ baaturga iydi.
Onı ukkan Ak-Köböñ
805 Atkan oktoñ türgeñ,
Aytkan söstön çeçen
Bar çookır attı
Baybarak baatur cırtına
Ceñip kelbey kanayttı.
810 Alıp-Manaş baaturdıñ
Algan eji Kümüjek-Aru
Ak-Köböñgö azık cazadı.
Kuşkı künde toñbos,
Caygı künde cıdıbas
815 Ceti çıldır azığın cazadı.
Eki emçekle emizip azıragan

- 780 Alıp-Manaş oğlumu,
Görüp öpemez oldum".
Baybarak bahadır babası,
Böyle söyleyip ağladı.
Çare bulamayıp sızlandı.
785 Kümüjek-Aru genç gelin,
Gözyaşını dökerek
Alçak sesle şöyle dedi:
"Baş zamanında
Alıp-Manaş'ın gençliğinden beri,
790 Yakın dostu olan,
Kardeş gibi sevdiği,
Ak-Yeleli ata binen,
Ak-Köböñ bahadır vardı.
Onu çağırırsanız nasıl olur?"
795 "Olur, onu buraya çağırın",
Baybarak da öyle düşündü.
Kümüjek-Aru genç gelin,
Dar beşikte birlikte sallanan,
Kendisinin tek kardeşini.
800 Al-ata binen,
Kan-Çüreñkey bahadırın,
Ak-Yeleli atlı,
Ak-Köböñ bahadıra gönderdi.
Onu duyan Ak-Köböñ,
805 Atılan oktan hızlı,
Söylenilen sözden çabuk,
Alacaca atlı.
Baybarak bahadır yurduna,
Yelip geldi.
810 Alıp-Manaş bahadırın.
Aldığı eşi, Kümüjek-Aru
Ak-Köböñ'e azık hazırladı.
Kuş gününde donmaz.
Yaz gününde erimez,
815 Yedi yıllık azık hazırladı.
İki memesiyle emdirip besleyen.

- Ermen-Çeçen enezi
Eki emçeğini südin saap,
Eki calbak kurut kadırdı.
820 Aydıy, kündiy carkundu
Altın tajuurga arakı urdı.
"Alıp-Manaş nacıña
Tökpöy, çaçpay cetirip ber,
Ak-çabdar üstüne
825 Küçün cetse, çıkarıp al!
Ceri-curtına cetirip kel!"
Ermen-Çeçen abakay-
Alıp-Manaşın enezi,
Ak-Çabdar atka mingen
830 Ak-Köbön baatırdı
Onoydo emdi cakıdı.
Atanıp ırıp bargança,
Onçozi çıgıp üydeşti.
Ak-çabdar at
835 Çımıl bolup uçup ıydi,
Turgan izi artıp kaldı,
Bargan izi çok boldı.
Ak-çabdar da soodu çok,
Ak-Köbön'dö uyku çok,
840 Tündü-tüştü toktoboy,
Kazır suuzına cedip keldi.
At aylanbas tos kemeli
Kargan örököngö cedip keldi.
Türger suunı keçip alıp,
845 Onon arı şunguy berdi.
Toguzon kulaş cer tamıga
Cedip kelbey kanayttı.
Alıp-manası körölö,
Açu-koron kıygırdı,
850 Ama-tomo sığırdı:
"Ada-eneñe ezen iyerinde,
Ak-Köbön'di ne undıdın?
Erke-Koo sıynıña,

- Ermen-Çeçen anası,
İki memesinin sütünü sağıp,
İki büyük kurut⁽²⁷⁾ yaptı.
820 Ay gibi, gün gibi parlak,
Altın tuluma kırmızı doldurdu.
"Alıp-Manaş dostuna,
Dökmeden, saçmadan götürüp ver.
Yer üstüne
825 Gücün yeterse çıkar,
Yerine, yurduna getir".
Ermen-Çeçen hanım,
Alıp-Manaş'ın anası,
Ak-Yeleli ata binen,
830 Ak-Köbön bahadıra,
İşte böyle buyurdu.
Atlanıp uzaklaşp giderken
Hepsi çıkıp vedalaştı.
Ak-Yeleli at,
835 Sinek gibi uçtu.
Durduğu yerde izi kaldı.
Giden izi yok oldu.
Ak-Yelelide dinlenmek yok,
Ak-Köbön'de uyku yok.
840 Gece-gündüz durmadan,
Korkunç suya ulaştı.
At dolanamaz kayın gemili,
İhtiyara yetip geldi.
Hemen suya geçip
845 Oradan öteye gidiverdi.
Doksan kulaş zindana,
Ulaşıp geldi.
Alıp-Manaş'ı görünce
Kükreyip bağırıldı.
850 Bir tonda gürlledi.
"Babana, anana selam gönderdiğinde.
Ak-Köbön'i niye unuttun?
Erke-Koo bacına,

- Kümüjek-Aru ejiñe
855 İzü cakşındı iyerinde,
Cañıs meni ne undıdın?
Onı ukkan Alıp-Manaş
Eki kolın örö sundı,
Cer tamıdan kıygırdı:
860 "Eerli at sümükken turu.
Er boyım castırgan turum.
Bir castıramdı taştı,
Bu tübekteñ ayrı meni?"
Ce ak-çabdar attı
865 Ak-Köbön baatur
Alıp-Manaşka kilebedi.
Bir tuunı üze tartala,
Cer tamın üstüne
Bektey oturgızıp salbay kayttı.
870 Eki calbak kuruttı
Boyı cibey kanayttı,
Altın tajuurda arakını
Boyı emdi içip aldı.
İydezine iyde kojuldu,
875 Söögine söök kojuldu,
Carajına caraş kojuldu,
Alıp-Manaşka cüzündeş boldı.
Ak-kaannın kolınañ ölgön
Alıptardıñ kurgak sööktörineñ
880 Eki kancaaga buuladı,
Oyto bolup canıp ıydi.
"Kümüjek-Aru caraş kelin
Emdi meniñ bolor"-dep,
Boynında süünip sanandı.
885 Ak köbügi ańdangan
Türger suuga cedip keldi.
At aylanbas tos kemeli
Kargan örököndi kıygırdı.
Türger suunı keçip çıktı.
890 Kargan karalga közile

- Kümüjek-Aru eşine,
855 Sıcak selamını gönderdiğin de.
Yalnızca beni niye unuttun? "
Onu duyan Alıp-Manaş.
İki kolunu kaldırdı,
Zindandan bağırıldı:
860 "Eyerli at yorulmuştu,
Er özüm yanlış yaptım
Beni bağışla.
Bu beladan kurtar beni? ".
Fakat Ak-Yeleli atlı,
865 Ak-Köbön bahadır,
Alıp-Manaş'a acımadı.
Bir tepeli çekip kopanp,
Zindanın üstüne,
İyice oturtup bıraktı.
870 İki büyük kurutu,
Kendisi yedi.
Altın (Güzel) tulumdaki kırmızı,
Kendisi içip koydu.
Gücüne güç koşuldu.
875 Kemiğine kemik koşuldu.
Güzelliğine güzellik koşuldu.
Alıp-Manaş'a benzedi.
Ak-Kağan'ın elinden ölen.
Alplerin kuru kemiklerinden.
880 İki kavşak bağladı.
Dönüp gitti.
"Kümüjek-Aru güzel gelin.
Şimdi benim olur diye.
Kendi kendine sevinip düşündü
885 Ak-Köptüğü aktarılan,
Coşkun suya yetip geldi.
At dolanamaz kayın gemili.
İhtiyara bağırıldı.
Hemen suyu geçip çıktı.
890 İhtiyar fersiz gözüyle